

MESAJ DE PESAH 5737

adresat de Eminența Sa d. Șef rabin dr. MOSES ROSEN
comunităților și credincioșilor cultului mozaic din R.S.România

IUBIȚI FRAȚI ȘI SURORI,

Hag Hapesah — sărbătoarea care evocă noaptea în care îngerul morții a „sărit” (Pasoah înseamnă a sări, în limba ebraică) peste casele noastre;
Zman Heiruteinu — Sărbătoarea libertății noastre și;
Hag Heaviv — sărbătoarea primăverii,
iată cele trei nume ale celor 8 zile care încep la mijlocul lunii Nisan, în nopțile în care ne așezăm în jurul meselor tradiționale de Seder, spre a citi povestea de demult a poporului nostru.

Îngerul morții ne-a secerat nu odată rîndurile, ne-a îndoliat de nenumărate ori căminele; dar în noaptea aceasta părintele își învață copilul că „deși în fiecare generație alții s-au ridicat împotriva noastră spre a ne nimici, pînă la urmă Cel Atotputernic ne-a salvat din minile lor”.

Miracolul supraviețuirii, sfidare pe care multimilenara existență a acestui popor o aruncă legilor biologice ale istoriei, victoria noastră permanentă împotriva îngerului morții, iată semnificația celei dintii denumiri a acestor zile festive: Pesah.

„Nu voi muri ci voi trăi spre a povesti faptele lui Dumnezeu (Psalm 118) iată mesajul nostru, al „martorilor istoriei”, al celor care prin însăși minunea existenței noastre mărturisim mileniilor despre existența unei imenente dreptăți cerești, despre un judecător al Istoriei.

Libertatea noastră זמן חרותנו E epopeea celei dintii victorii a sclavilor împotriva tiranilor, pe care o evocăm în filele Hagadei ce o psalmodiem în aceste nopți. Faraonii s-au cutremurat văzînd că e cu puțință ca robii să-și ia soarta în propriile lor mini. Spinări încovoiate de biciul asupritorilor s-au îndreptat, omul a căpătat conștiința demnității sale.

„Pentru ce — se întreabă înțeleptul rabi Iehuda Halevi — pentru ce cea dintii poruncă a Decalogului nu evocă supremul atribut al lui D-zeu, acel de creator al cerului și pămîntului și în loc de aceasta se mulțumește cu formularea „Eu sînt Domnul D-zeul tău, care te-am scos din țara Egiptului, din casa sclaviei”?

„Pentru că — răspunde dînsul, exprimînd astfel întreaga noastră concepție de viață — mai presus decît însăși creația cosmosului, este ziua în care libertatea a pătruns în mințile și sufletele oamenilor. Întreaga Creațiune nu-și merita existența și n-avea nici o cheazășie decît atunci cînd libertatea a izbutit să frîngă cătușele împălării, să doboare țarcurile robiei.

Iată cea de a doua semnificație a sărbătorii de Pesah, întruchipată în denumirea de Zman Heiruteinu, Sărbătoarea libertății noastre.

Hag Heaviv — primăvara e prăznuită. Triumful vieții îl afirmă firicelul de iarbă, îl cîntă rîndunelele, îl clamăm noi, acei care de Pesah afirmăm învierea naturii întregi, optimismul omului care doboară toate vicisitudinile și care crede în Creator, în creațiune, în viitorul însoțit și înflorit al umanității întregi.

Să învățăm, iubiți frați și surori, din chemările triplei semnificații ale acestor zile pascale. Să ne înținem forțele spre a reclădi pe ruinele a ceea ce s-a prăbușit în jurul nostru, viața cea nouă, în care să nu mai poată bîntui îngerul morții, în care viața cu ale ei minunate idealuri să învingă.

În instituțiile noastre de cult, cultură iudaică și asistență, care se bucură de sprijinul deplin al ocîrmuirii acestei țări, să ne adunăm forțele spre a ține nestînsă făclia Torei, a învățăturii noastre străbune, spre a alina suferințele bătrînilor și bolnavilor, spre a păstra obiceiurile, riturile și tradițiile ce le-am primit de la înaintașii noștri.

Cu înflăcărat patriotism și iubire pentru o patrie plină de omenie și dreptate, pentru România în care de peste o jumătate de mileniu obșteile noastre au muncit și adus contribuția lor pentru propășirea țării, să ne împlinim eforturile cu ale întregului popor, în lupta pentru vindecarea rănilor cataclismului ce ne-a lovit, pentru ca țara să pășească mai departe pe drumul progresului și al fericirii.

Bunul Dumnezeu să vă binecuvînteze și să vă dăruiască tuturor, scumpi frați și surori, supremul bun pe care omul și-l poate dori în viață: mulțumirea sufletească.

Cu tradiționala binecuvîntare
Hag Kașer Vesameiah
Dr. MOSES ROSEN
Șef rabin al cultului mozaic
Președintele Federației Comunităților
Evreiești (M) din R. S. România

CONTRIBUȚIA F.C.E. (M) LA FONDUL OMENIEI

Federația Comunităților Evreiești din Republica Socialistă România a hotărît să contribuie cu suma de 200.000 lei la fondul de ajutorare a victimelor cutremurului de pămînt din 4 martie a.c.

De asemenea, conducerea și angajații F.C.E. (M) au hotărît să contribuie la fondul de ajutorare a sinistraților cu o parte din retribuția lor lunară, pînă la sfîrșitul anului în curs, care totalizează circa 2000.000 lei.

De Pesah 5737

adresăm cititorilor noștri
tradiționala urare:

חג פסח ושמחה!

Citiți în paginile 6-7

PESAH
PE MERIDIANELE
LUMII

și alte materiale festive

Solidaritate, compasiune, dăruire

Vizita în Israel a Eminenței Sale d. Șef rabin și a d-nei dr. Rosen

Fiecare vizită pe care conducătorul spiritual al obștei evreiești din România o face în Israel are importanța ei, ea fiind remarcată de opinia publică și comentată de mass-media acestei țări. Dar vizita pe care, împreună cu d-na dr. Rosen, a făcut-o între 15-25 martie a.c. a avut un caracter și un răsunset cu totul deosebit. Survenită la scurt timp după cutremurul de pămînt din 4 martie, ea a polarizat atenția generală, prilejuind mișcătoare manifestări de simpatie și solidaritate cu poporul român și cu obștea noastră. Valul de simpatie pentru România și eroicul ei popor, pornit de la evreii originari din această țară, a cuprins întreaga societate israeliană, gîsindu-și nenumărate și impresionante forme de manifestare. Această stare de spirit a fost caracterizată izbitiv de Eminența Sa într-una din nenumăratele declarații publice: „La noi a fost un cutremur de pămînt, dar la voi a fost un cutremur sufletesc”. Fraza aceasta a fost reluată de mijloacele de informare, care au subliniat că această identificare într-un ceas greu cu România este expresia admirației și respectului pe care Israelul și poporul său le nutresc față de o țară și un popor nobil, față de înțeleptul său președinte Nicolae Ceaușescu.

AUDIENȚĂ LA PREȘEDINTELE STATULUI ISRAEL

Momentul de vîrf al vizitei l-a constituit audiența la președintele statului Israel, Excelența Sa prof. Efraim Katzir ce a avut loc în ziua de 20 martie a.c. Președintele Katzir s-a interesat de aproape de proporțiile cutremurului, a urmărit cu multă luare aminte relatarea despre operațiunile de salvare și de ajutorare a victimelor, exprimîndu-și întreaga compasiune și solidaritate cu brațul popor român, respectul pentru marele său conducător.

Eminența Sa d. Șef rabin a mulțumit pentru bunele sentimente exprimate și pentru acțiunea amplă de ajutorare organizată din prima zi în Israel.

Președintele statului Israel a adresat Eminenței Sale călduroase urări pentru refacerea instituțiilor și așezămintelor comunitare avariate de seism, pentru continuarea vieții religioase și comunitare în condițiile depline libertăți de care se bucură în România. În legătură

cu apropiata sărbătoare de Pesah, a transmis coreligionarilor din România tradiționala urare de Hag Kașer Vesameah.

Audiența a decurs într-o atmosferă de caldă cordialitate.

BINECUVÎNTAREA ȘEFI RABINILOR DIN ISRAEL

La Ierusalim, Eminența Sa a avut în vedere și a purtat convorbiri separate cu Șef rabinul statului Israel, Shlomo Goren și cu Rișon Lețion Ovadia Iosef, șef rabinul sefard.

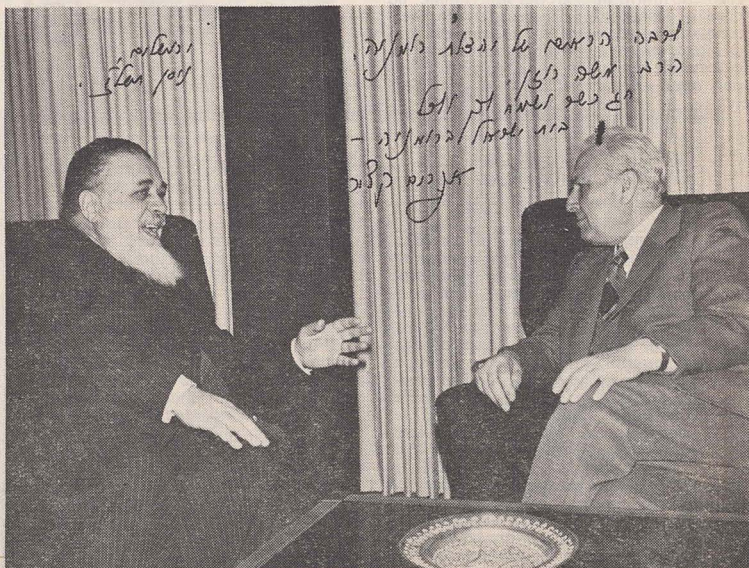
Înalții conducători religioși au adresat binecuvîntarea lor poporului român și obștei evreiești din această țară.

Ambii Șefi rabini fac parte din comitetul de ajutorare a victimelor cutremurului din România și au adresat credincioșilor chemarea de a contribui larg la acțiunea de ajutorare.

(Continuare din pag. V-a)

Mesaj din Barbados

Printre numeroase alte mesaje Eminența Sa a primit următoarea scrisoare din Barbados, stat din arhipelagul Antilelor (America): „Stimate domnule Șef rabin dr. Rosen, am aflat despre pierderile tragice de vieți și bunuri, cauzate de recentul cutremur și vă rugăm să binevoiți a transmite adîncă noastră mîhnire tuturor celor ce au avut de suferit. Sîntem siguri că la Dv. a fost creat un fond de ajutoare a victimelor acestui dezastru și vă rugăm ca cecul nostru alăturat, de 600 dolari, să ajungă în posesia autorităților românești competente. Noi sîntem o foarte mică comunitate, alcătuită din 12 familii. Avem o sinagogă și ne adunăm în fiecare sîmbătă la rugăciune. Ne folosim de această împrejurare spre a vă dori sărbători fericite de Pesah 5737. Vă rugăm din nou să transmiteți compasiunea noastră celor ce și-au pierdut familia sau prietenii în această calamitate. Comunitatea evreilor din Barbados”.

În timpul audienței cordiale la președintele statului Israel, prof. Efraim Katzir. Pe fotografie, Excelența Sa a scris tradiționala urare de Pesah și un călduros salut Eminenței Sale și obștei evreiești din România.

O prezență vie: Ștefan Zweig

Neintrecut biograf, scriitor de celebritate mondială, Ștefan Zweig, de la a cărei dramatică moarte s-au împlinit 35 de ani, este încă o prezență vie pentru toți iubitorii de literatură. Aceștia îl citește și îl recitește și astăzi cu aceeași delectare pe care numai cărțile bine scrise și cu un puternic sens moral o pot procura.

Opera lui Zweig nu este numai bogată în semnificații, ea este și foarte variată: în afară de binecunoscutul biograf, personalitatea creatoare a lui Zweig mai prezintă și fațeta dramaturgului, și pe cea, destul de cunoscută, a prozatorului de ficțiune ca și pe cea mai puțin cunoscută a poetului. La toate acestea putem adăuga opera de memorialist și pe cea de critic, pentru a obține imaginea literaturii totale care a fost Ștefan Zweig. Pășind într-un fel chiar pe urmele scriitorului, am încercat să găsim în opera sa atât de variată firul roșu unificator, acel resort intim care leagă omul de creator.

O primă observație este aceea că Zweig depășește cu mult limitele speciei atunci când scrie biografii. Astfel, în mod surprinzător, Zweig-biografii se poate spune că este eclipsat de Zweig-prozator. Autorul minunatelor studii despre Balzac, Stendhal, Fouché, Hölderlin, Maria Stuart, Magellan este la o privire mai atentă un eseist și un autor de portrete literare. Este suficient să compari biografiile lui Zweig cu operele asemănătoare ale altor maeștri ai genului, ca să-ți dai seama că Zweig are o altă perspectivă, trăindu-și eroii ca pe niște personaje doar vag jalonate de cadrul istoric. Mai puțin interesat decât Feuchtwanger, de pildă, de reînvierea epocilor, Zweig caută nu atât autenticitatea istorică cât autenticitatea psihologică a personajelor sale. Pentru el, detaliul istoric poate avea valoare doar în măsura în care îi dă cheia unui comportament sau a unei firi. Până la urmă personajele sale transcend întotdeauna istoria. Căci acestea este marea farmec al prozei lui Zweig, că ni-și descrie pe oameni, care pot să fie ori să nu fie personalități istorice, în acel moment al vieții lor în care-și depășesc epoca, în care devin veșnici, intrând în nemurire. După ce în trilogiile „Treii maeștri: Balzac, Dickens, Dostoievski”, „Treii poezii ai vieții lor: Stendhal, Casanova, Tolstoi”, și „Lupta cu demonul: Hölderlin, Kleist, Nietzsche” Zweig căutase să creeze o tipologie spirituală creator, analizând resorturile cele mai fine ale pasiunilor omenești creatoare de măreție și frumos, descoperind — întotdeauna, dincolo de om destinul și dincolo de destin lecția morală, scriitorul avea să-și formuleze, într-o convorbire cu Eugen Relgis, părerea că „acest fel de portrete demonstrează că „străduința spirituală sau artistică a unei epoci izbuteste să se impună în cele din urmă”. Dealtfel, vorbind de autobiografie, el a scris că aceasta este „vasta epopee a eului”. Aceași pasiune a deslușirii simbului moral în destinul omenească, a clipeilor de măreție care dau dimensiunea unei personalități, caracterizează și proza strict ficțională a lui Zweig. Dacă în conturarea personalității lui Fouché, a Mariei Antoinette, sau a Mariei Stuart, scriitorul a întrebuințat mijloacele eselui și ale romanului, în nulevele sale Zweig introduce aceeași dimensiune a destinului și a trăirii ideale care dau măsura eroismului. Atât în biografia marilor personalități istorice și artistice cât și în nulevele sau romanele sale, Ștefan Zweig se arată interesat de resortul moral al măreției individuale, pe care o descoperă și în existențele aparent umile, ca acea a medicului din „Amok”, ori a fostului deținut din „Jucătorul de șah”, sau a neuitatului „Mendel, omul cărților”. Căci dacă omenirea

își are clipele ei de cotitură, „Orele astrale” creatoare de sublim, gestul uman excepțional este cel care dă sensul unei vieți și devine astfel destin. De aceea personajele lui Zweig sînt oameni dominați de o mare pasiune care în cele din urmă îi proiectează în eternitate. Iată-l, de pildă, pe Mendel, insignifiantul evreu care trăiește prin și pentru cărți. Universul cărților îi este suficient și i se supune, izolându-l de realitatea prea puțin interesantă pentru el. Din acest univers al spiritului căruia i se dăruie și pe care îl domină, omul personaj își poate permite să ignore cotidianul, trăind într-o sferă superioară, care este numai a lui. Dar ce se întâmplă atunci când absurdul și violența cotidiană ignorate, erup în existența ideală a acestui om atât de pașnic și de capabil în domeniul său? Brutal silit „să coboare pe pământ”, personajul este distrus de forțele oarbe ale prostiei, scos din lumea sa el este lipsit de capacitatea de a supraviețui într-o lume a violenței stupide, atât de diferită de lumea cărților. Personajul capătă dimensiune simbolică, prin tragism. Dar, ca orice tragedie, povestea lui Mendel, „omul cărților” dovedește superioritatea spiritului uman, care neagă cotidianul în favoarea unui ideal superior, chiar cu riscul propriei existențe. Ca întotdeauna în proza lui Ștefan Zweig, izbînda omului asupra destinului este determinată de forțele morale ale sufletului, în care el crede fără rezerve. Această credință umanistă, profund generoasă în triumful moral al spiritului omenească asupra maleficului și iraționalului este constantă evidentă a căutărilor și realizărilor lui Zweig. La rîndul său, în operele altor scriitori, el a apreciat aceeași valoare morală ca fiind măsura măiestriei lor artistice.

Pacifist convins, resimțind o repulsie fizică împotriva violenței absurde și criminale a războiului, Zweig a procedat întotdeauna ca personajele sale; atunci când convingerile sale cele mai intime — încrederea în om și în forțele sale creatoare — au fost contrazise de ororile naziste, el a refuzat să mai trăiască, alegînd neantul. „...motivul faptei sale a fost disperarea în fața vremii și a viitorului” a scris Thoman Mann la aflarea veștii. Gestul lui Zweig, de refuz al înjosirii naturii umane, îl plasează alături de personajele sale atât de eroice și de umane totodată, fiind, paradoxal, totuși un sublim gest de sfidare a răului.

MIRELA ȘAIM

Pagină din Hagada — manuscris de la Sarajevo

Exodul cîntat de Haendel

Scofînd în evidență importanța deosebită a corurilor în opera lui Haendel, Romani Rolland scria în anul 1910: „Capodopera genului este Israel în Egipt, cea mai mare epopee corală din cîte există, plină de Dumnezeu și de poporul său”.

Intr-adevăr această operă este o epopee atît prin tema sa cît și prin suflul puternic care o însușește. Protagonistul principal este tot timpul corul, în care se încarnază substanța esențială a operii.

În 1738, Haendel se întoarce hotărît la oratoriul cu Saul, care este una din capodoperele sale și patru zile după terminarea acestei compoziții, începe să lucreze la Israel în Egipt. Sînt aranjat singur textul, recurgînd la extrase din Biblie, mai ales la Psalmii 78, 105 și 106 și la cartea Exodul, care l-a inspirat episodul esențial al operii sale.

Haendel s-a adăpat la frumoasele texte din Biblie, denotînd o preferință marcată pentru paginile lirice și epice. Este cu adevărat un oratoriu coral, dar aceste coruri sînt legate mai presus de orice de istoria interioară și spirituală a acestei eliberări. Scriitura corală apare aici de o diversitate și de o somptuozitate fără egal.

Filologie pascală

Numele biblic al sărbătorii nu este „Pesah”, nume pe care îl cunoaștem. „Pesah” desemna numai jertfa specifică pe care o aduceau toți iudeii din Iudeea antică în prima seară a sărbătorii. Numele corect al sărbătorii este „Hag ha Mafor”, adică „sărbătoarea azeimii”.

Curios este cuvîntul „Mafor”-azimă — atît de cunoscut și înrădăcinat în popor și care nu este un cuvînt ebraic. El este împrumutat din egipteană antică în care denumea un anumit fel de aluat nedospit, rotund, copt la soare, consumat mai ales de cei lipsiți de mijloace. Plăcinta avea gust prost și era considerată alimentul specific al sclavilor și cerșetorilor. Adevărata „lachma anya” — „pîine a sărăciei” așa cum o denumește Hagada.

Terminologia pască abundă, de altfel, de cuvinte egiptene. Știm că regii Egiptului sînt numiți în Biblie „paro” — „Faraoni” — conform lexicului septuagintei. „Faraon” înseamnă în egipteană antică „casa mare” (se subînțelege „a regelui”), termen devenit sinonim cu cel de „rege”. Interesant este că limbile moderne cunosc și ele acest fel de denumiri organelor puterii monarhice. „Inalta Poartă”, „Sfîntul Scaun”, „Curtea” sînt de fapt aceleași „pars pro toto”, foarte apropiate de etimologia cuvîntului egiptean.

Numele lui Moșe a dat mult de gîndit filologilor. Fiica lui Faraon îi dă lui Moșe acest nume — ne povestește Biblia și ne dă în același timp și o explicație ebraică derivînd cuvîntul din rădăcina „mașo” care înseamnă „a scoate din apă”. Această rădăcină, însă, nu mai revine nicăieri în Biblie și nici în literatura post-biblică, ea nu are echivalent în vreo limbă semitică. În schimb terminația „mses” sau „mse” revine foarte des în Egipt ca sufix la nume proprii: „mses” însemnînd „copil”, „fiu”. Așa cunoaștem numele Ramses (fiul lui Ra), sau „Thutmose” (Tutmes fiul lui Tut). Conform acestei etimologii, „Moșe” ar însemna numai „fiu” — poate făcîndu-se aluzie la faptul că nu i se cunoșteau părinții. Explicația, însă, nu-i satisfăcea pe savanți, pentru că era de neînțeles că — contrar altor exemple — „S”-ul din „Mses” este transcris aici cu „šin” și nu cu „samech”. Egiptologul A. S. Iahuda a găsit cu cîtiva ani în urmă, cheia acestei enigme. Numele Moșe este alcătuit, potrivit explicației sale, din două cuvinte: „Mos” înseamnă sîmîntă, copil, iar „she” mare, lac, fluviu. Traducerea exactă a numelui ar fi, deci: „Sîmîntă a fluviului”.

Și lădă în care mama lui Moșe îl pune, după ce nu-l mai poate ține ascuns, capătă în lumina studiilor egiptologice o explicație interesantă. „Teba” (în Biblie „Teva” înseamnă lădă) este un termen egiptean și înseamnă, de fapt, lada sfîntă. Era un obiect de cult egiptean în formă de cutie, în care se puneau un idol sau un animal adorat. Cutia era dusă în zilele de sărbătoare în procesiuni religioase în rîndurile poporului. Mama lui Moșe urmărea, probabil, să-l impresioneze pe egiptean, prin folosirea acestui obiect de cult religios, pentru a le da să înțeleagă că acest copil găsit este de origine divină.

A. B.

OBIECTIVE TURISTICE

Pregătirea noului sezon turistic în județul Bistrița-Năsăud, zonă bogată în monumente naturale, istorice și etnografice de o mare frumusețe și valoare atrage atenția iubitorilor de drumeție. În cursul acestui an vor fi puse la dispoziția publicului cîteva obiective noi, care vor contribui la revelarea bogatelor resurse ale acestui județ și o mai bună integrare a sa în circuitul turistic național.

Astfel, în pasul Tihuța, care face legătura între nordul Moldovei și Transilvania, la Piatra Fîntînelor, a început construcția unui hotel turistic alpin, cu o capacitate de 140 de locuri. Un alt punct de interes este parcul dendrologic de la Arcaia, aflat la 3 km. de orașul Bistrița. Pe o suprafață de 18 ha sînt concentrate peste 250 de specii de arbuști și arbori de pe toate continentele.

PREMIILE „MADRIGALULUI”

O nouă distincție internațională a fost decernată corului „Madrigal” — Premiul „Una vita per l'arte David Michelangelo”. Premiul este unic și bienal. Ceremonia — constînd într-un superspectacol în beneficiul UNICEF — va avea loc la Eurovizune, în ziua de 6 iunie.

Corul „Madrigal” deține în prezent Premiul criticii muzicale al Bienalei de la Berlin (1971). Premiul internațional „Săgetătorul de aur” de la Roma (1976) și Premiul internațional „Michelangelo” de la Roma (1977).

MODERNIZAREA DRUMURILOR

În cursul acestui an urmează a se termina lucrările de modernizare a unor drumuri naționale, care însumează o lungime de peste 200 km. Prin asfaltarea ultimelor porțiuni ale traseului Zimnicea-Turnu Măgurele se va închide lanțul de drumuri modernizate pe toată Valea Dunării, de la Călărași la Orșova.

Se vor construi 33 poduri și pasaje. În același timp se vor efectua o serie de lucrări de consolidare și de sporire a capacității de trafic a unor artere.

ELECTRIFICAREA MAGISTRALELOR FEROVIARE

Continuă lucrările de electrificare a magistrelor feroviare București-Constanța și Ploiești-Adjud. De asemenea, au început lucrările de electrificare a liniilor Deda-Beclean-Dej și București-Roșiori de Vede-Craiova.

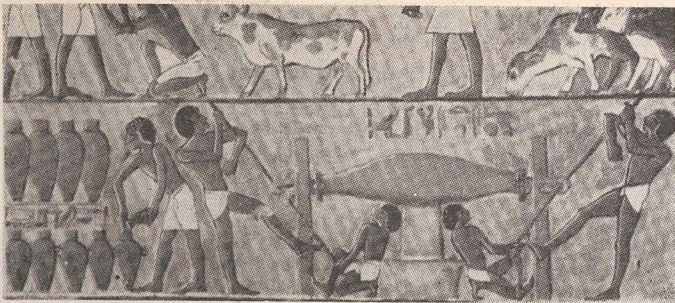
Electrificarea noilor căi ferate se face pe baza unor soluții tehnice avansate. La executarea lucrărilor de construcții-montaj se folosesc utilaje, mașini și instalații de mare randament, aproape toate realizate de uzinele de specialitate din țară.

Lungimea liniilor ferate electrificate din România se va mări considerabil în actualul cincinal datorită unor importante investiții.

Cibernetica și responsele rabinice

Un reprezentant al lui Yeshiva University din New York a anunțat că în primăvara aceasta va fi stabilită o legătură directă prin satelit între Universitatea Bar Ilan din Israel și Yeshiva University. Scopul acestei legături este transmiterea responseelor rabinice prelucrate de către un computer de la Universitatea Bar Ilan. Modernul sistem de colaborare va da posibilitate să se studieze peste 500 000 de response elaborate de 3 000 de personalități rabinice, din 13 țări, autorități în materie de aplicare a codurilor religioase (Halaha) și a vieții trănicioare. De pe acum, computerul de la Bar Ilan a fost programat cu 24 000 de response, reprezentînd în total 24 milioane de cuvinte, în ebraică și arameică.

Lucrarea are o deosebită însemnătate pentru instituțiile superioare de cult. Ideea de a se folosi cibernetica în acest domeniu a fost emisă pentru prima oară în urmă cu zece ani. Datorită colaborării dintre Institutul de știință Weizman cu Universitatea ebraică din Ierusalim și cu Universitatea Bar Ilan, s-a ajuns la definitivarea proiectului. Primul text computerizat a fost responsa lui rabi Ithak ben Șeșea, care a trăit în Spania și în țările Africii de Nord în secolul XIV. Lucrările elaborate de Yeshiva University și Bar Ilan vor sta la dispoziția unui cerc larg de rabini și oameni interesați în materie.

Pictură murală la mormintul lui Phumre (sec. XV î.e.n.)

MOISE ȘI FARAON

Sub acest titlu, ziarul *Le Monde* a publicat recent un articol semnat de dr. Maurice Bucaille, membru al Societății franceze de egiptologie, în care se încearcă a se stabili științific data când au avut loc evenimentele pe care le celebrăm de Pesah. De subliniat că aceasta nu este prima încercare în acest sens.

Ramses al II-lea este cunoscut de foarte multă vreme. Mult timp înainte ca Champollion să fi descifrat hieroglifele, găsim menționate numele de Ramses în listele stabilite de istoricul Manethon (secolul III î.e.n.) precum și în analele lui Tacit (secolul II d.e.n.). Dar numele de Ramses este întâlnit mai ales în Facerea, Ieșirea și Numerii din Biblie. În Biblie, numele de Ramses nu este utilizat pentru un rege al Egiptului, acesta fiind denumit faraon, ci pentru a indica unul din cele două orașe construite în Egiptul de jos, de către iudeii suși la munci forțate. Din grupul iudeilor sclavi se va naște un copil căruia i se va da numele de Moise.

S-au efectuat numeroase studii care l-au situat pe Moise în diferite perioade din cronologia faraonică. În multe din acestea se emit ipoteze prudente și se dau sugestii. În altele, dimpotrivă, găsim reri exprimate cu multă fermitate, printre care și aceea a lui J. de Miceli, care stabilește ieșirea din Egipt, exact la 9 aprilie 1495 î.e.n. — ceea ce înseamnă că Moise a viețuit sub Tutmes II. Inutil să spunem că autorul nu aduce argumente prea puternice în sprijinul teoriei sale. Daniel Rops a emis ipoteza lui Amenofis II. Ulterior directorul Școlii biblice din Ierusalim R. P. de Vaux a stabilit că Ramses al II-lea a fost opresorul evreilor despre care vorbește Biblia, și deci contemporanul lui Moise, fixând ieșirea din Egipt pe la jumătatea sau la mijlocul domniei sale.

În cartea mea „Biblia, Coranul și Știința” am confruntat anumite date din Cărțile Sfinte cu rezultatele cercetărilor moderne. Acestea m-au făcut să reiau studiul asupra situației lui Moise în cronologia faraonică. Pentru aceasta m-am servit de numeroase informații culese din domeniul extra-biblic ca: date furnizate de Coran, precizări arheologice și observații medicale efectuate asupra mumiiilor.

Ipoteza cea mai probabilă, după mine singura în concordanță cu cercetările moderne, este aceea că Moise s-a născut în perioada lui Ramses al II-lea, iar ieșirea din Egipt și trecerea prin Marea Roșie au avut loc în timpul succesorului său, Mineptah.

În primul rând Biblia indică, fără urmă de îndoială, că în timpul ieșirii din Egipt a evreilor conduși de Moise, faraonul și-a pierdut viața. (Ieșirea 14). „Și apele s-au revărsat și au acoperit carele de război și călăreții întregii armate a lui Faraon, care pătrunseseră în urma lor în mare. Și nu a rămas nici unul viu” (Psalmul 136). Iar în Psalmul 136 Domnul este slăvit pentru că „l-a înecat pe Faraon și armata sa în Marea Roșie”.

Să fie oare vorba de Ramses al II-lea? Desigur că nu și iată pentru ce:

a) Biblia indică (Ieșirea 2) că regele Egiptului a murit în timp ce Moise se afla în țara Midian, mai înainte de a se întoarce în țara sa natală, pentru o ultimă ședere. Deci, Moise a cunoscut doi faraoni.

b) Tot Biblia precizează că Moise avea „optzeci de ani” când l-a implorat pe Faraon să-i libereze pe evrei (Ieșirea 7). Deci, totalul domniei celor doi faraoni trebuie să fie cel puțin de optzeci de ani.

Cum nimeni nu admite posibilitatea ca Moise să fi trăit într-o altă epocă decât aceea a moului imperiu (din secolul XVI în secolul XI î.e.n.) care ar putea fi cei doi faraoni succesivi din această perioadă care ar îndeplini condiția ca totalul domniei lor — cumulate — să fie cel puțin de optzeci de ani? Numai succesiunea Ramses II — Mineptah îndeplinește această condiție. Într-adevăr, Ramses al

II-lea a domnit 67 de ani (de la 1301 la 1235 î.e.n. după cronologia lui Drioton și Vandier, sau de la 1290 la 1224 î.e.n. după aceea a lui Rowton). Egiptologii nu pot preciza durata domniei lui Mineptah; ei ignoră circumstanțele morții sale, dar este sigur că a domnit cel puțin 10 ani, așa cum arată R. P. de Vaux, sau poate 20 de ani, cum indică Manethon.

Total ne face să credem că Moise s-a născut la puțin timp după urcarea pe tron a lui Ramses al II-lea, adică puțin timp după anul 1301 sau puțin timp după anul 1290 î.e.n.

O echipă franco-egipteană a efectuat în anul 1975 o serie de studii medico-legale asupra mumiiilor; rezultatele respective au fost prezentate în anul 1976 Societății franceze de medicină legală. Scopul lor era să cerceteze, în special, dacă unul din cei doi faraoni a murit de o moarte brutală. Rezultatul s-a prezentat negativ în ceea ce-l privește pe Ramses al II-lea. Mumia lui Mineptah prezintă însă o fractură craniană cu o adincitură, ceea ce face probabilă o moarte brutală. Mai remarcăm că cufundarea în mare de care vorbesc Cărțile Sfinte nu a lăsat vreo urmă vizibilă asupra mumiei. Lucrul este perfect explicabil fiind vorba de un răstimp scurt de menținere a cadavrului în apă.

Descoperirea unui vechi manuscris talmudic

Un vechi manuscris al Talmudului ierusalemitian a fost descoperit de profesorul A. C. Rosenthal de la Universitatea din Ierusalim. Manuscrisul — care conține tot ciclul Nezikin — s-a păstrat într-o mănăstire din Spania, timp de secole.

Descoperirea este cu atât mai importantă cu cât din Talmudul ierusalemitian există foarte puține manuscrise. De fapt, talmudul numit astfel n-a fost redactat la Ierusalim, ci în alte școli rabine din Eretz Israel, în special în Tiberiada, iar tratatul Nezikin, după cite se pare, în Cesarea. Respectiva versiune a fost redactată cu mai bine de un secol înainte de Talmudul babilonian. Ambele versiuni sînt în limba aramaică. Este însă interesant de menționat că proporția de termeni ebraici este mai mare în Talmudul babilonian decât în cel redactat în Eretz Israel. Daniel Bomberg, care, la numai cîteva decenii după apariția tiparului a tipărit prima ediție completă a ambelor versiuni — Talmudul babilonian între 1520—23, iar cel ierusalemitian între 1523—1524, a folosit așa numitul manuscris de la Leiden. Aparținind lui Iehiel

Vechi manuscris ebraic

Deșertul ca alegorie

De ce fiii lui Israel au trebuit să răcească afita timp prin deșert, după ieșirea din Mițraim? Zoharul — una din scrierile de bază ale Kabalei — cuprinde, între altele, un episod (II, 183b—184a) care încearcă, printr-o sugestivă înălțuire de imagini, un răspuns la această întrebare.

Rabi Șimon Bar Iohai și fiul său, rabi Eleazar, precum și însoțitorii lor, rabi Aba, înflesc în drumul lor un personaj misterios, de legendă. Acesta le relatează că face parte dintr-un grup de oameni care au decis să se retragă în pustii pentru a-și petrece acolo viața. Întrebarea, răsească, din partea celor patru asupra rațiunilor acestei hotărâri prilejuiește drumetului o cuvîntare care formează miezul întregului episod. Iată, în linii mari, conținutul spuselor sale.

Cînd fiii lui Israel au ieșit din Mițraim, Domnul i-a îndreptat către un deșert cumplit, cel mai arid cu putință din lume. Aici le era hărăzit să peregrineze pînă cînd, potrivit unor vechi preziceri, vor fi fost în stare să biruie, o dată pentru todeauna, împărăția lui Samael, prințul răului. Or, domeniul acestuia era deșertul însuși, intruchipare prin tradiție a răului. În această lumină, devine limpede de ce voiața divină a călăuzit pe fiii lui Israel, după eliberarea din robia faraonică, spre cărările mișătoare ale deșertului: pentru a le da putința de a înfrînge răul pe propriul lui teren.

Din păcate, fiii lui Israel n-au dat dovadă, în acele clipe, de tăria necesară abținerii de la încălcarea comandamentelor divine. Poporul a căzut de mai multe ori în greșală și generația exodului a trebuit să-și încheie zilele în pustii. Nici nu putea fi atunci vorba de a-l înfrînta și luptă dreaptă pe Samael și de a da astfel substanță nădejților nutrite de Atotputernicul, de a curma de-a pururi ră. pe pămint.

Personajul amintit pomeneste, în final, și despre sine și rosturile sale. Ducîndu-și viața în deșert, el și prietenii săi s-au dedicat studiului cărților sfinte, din care sorbeau noi puteri pentru a putea da, la momentul oportun, bătălia cu Samael. Cînd și cînd reveneau în ținuturile locuite

de oameni, și doar în aceste scurte intervale își îngăduiau un răgaz de la studiu.

Aici se termină cuvîntul drumetului și, cu aceasta, și întregul episod. Din cuprinsul lui se pot desprinde suficiente elemente pentru a învedera dubla ipoteză a reprezentării deșertului în gîndirea iudaică. Primele indicii în acest sens sînt furnizate chiar de textul biblic, mai precis de Levitic, unde se vorbește explicit despre legătura dintre pustii și forțele răului. În Zohar, deșertul e sălășul șerpilor — simbol viu al răului, și tot deșertul înfățișează locul de unde urmează să porcească izbăvirea mesianică, după doborîrea lui Samael. Fiii lui Israel au mai dat piept cu acesta în deșert pe timpul lui Moșe, dar confruntarea continuă de fapt fără întrerupere — ea n-a încetat nicînd.

Aflat la intersecția acestor două perspective atît de divergente, deșertul, în viziunea kabalistilor, se estompează din ce în ce ca realitate geografică, devenind tot mai vădit o noțiune abstractă, un simbol încărcat cu semnificații transcendente. La această treptată substituție de concepte au concurat și împrejurările istorice în care a luat avînt studiul Kabalei. Răspîndit cu deosebire în Spania, în Provence, în Italia de nord și în Germania, el a atins apogeul la sfîrșitul Evului mediu pînă prin secolul al XVI-lea. Evident, în acest răstimp puțini kabaliști vor fi avut efectiv prilejul de a vedea cu proprii lor ochi un deșert adevărat. Pe atunci oamenii se mișcrau anevoie, mijloacele de comunicare erau departe de a fi lesnicioase. Iată de ce considerațiile despre deșert din literatura kabalistă au un caracter speculativ, eteric. Iar în măsura în care cătă, în scrieri ulterioare, a-l descoperi — tot în plan metaforic — pe Samael în inima și mintea omului, ele capătă o tonalitate psihologică, cu atât mai departată de imaginea reală a pustului fizic. În mod corespunzător, fabulația fără pretenții care le-a servit drept punct de pornire dobindește iz de legendă, se întrecește cu o dimensiune filozofică, resuscitînd statornic același ideal al victoriei asupra lui Samael, personificarea maleficului.

I. CARNIOL

Rabinul și copilul negru

O poveste simplă, extrasă parcă din cărțile pentru copii, o poveste adevărată. Unul din personaje este un mic negru din Alexandria Township, suburbie a orașului sud-african Johannesburg. Băiatul poartă numele părinților săi, Fahle, dar are trei prenume: Livingstone, Cyrus și Weller. Cam lung și oarecum pretențios. Așa a vrut însă d-na Hilda Fahle, mama purtătorului celor trei prenume și directorul a școlii pentru copii negri din Alexandria Township.

În ce privește Livingstone, este clar: un omagiu adus exploratorului care a cutreierat și cercetat pe la mijlocul veacului trecut — timp de 28 de ani — Africa centrală și de sud. Dar celelalte două? Ele formează de fapt un singur nume și aparține unui om al zilelor noastre, mai concret: Moșe Cyrus Weller. D-sa este rabin și a activat timp îndelungat la Johannesburg, afirmîndu-se nu numai ca un vrednic slujitor al iudaismului ci și ca un prieten apropiat al populației de culoare, preocupat de grijele și nevoile ei. Un exemplu al acestor preocupări îl reprezintă școala comunală pentru copii negri din Alexandria Township, pentru a cărei înființare rabinul a depus deosebite străduințe. În semn de recunoștință, locuitorii au insistat ca școala să capete denumirea Moshe Cyrus Weller. Mai mult; grație fondurilor colectate de rabin și donațiilor proprii s-a putut alocă o sumă destinată burselor pentru tinerii negri dotați, astfel ca aceștia să aibă posibilitatea să-și continue studiile.

În 1958 rabinul Weller s-a stabilit în Israel. El nu i-a uitat pe prietenii săi din Alexandria Township și a continuat să se intereseze de nevoile și preocupările lor. Nici foștii săi concetățeni de culoare nu l-au uitat pe rabin, care a devenit pentru ei un simbol. Numele său continuă să figureze pe frontispiciul școlii pentru copii. Cu prilejul unei recente vizite la Johannesburg, d-na Fahle, directorul școlii, i-a prezentat rabinului pe micul Livingstone Cyrus Weller, acum în vîrstă de 4 ani. Va fi, într-un fel, fiul Dvs spiritual — a spus tinăra directoare a școlii.

Oricum, manuscrisul de la Leiden este singurul manuscris complet al Talmudului ierusalemitian. Mai există la Vatican un manuscris al ciclului Zerian și unul al tratatului Sota, în total cam un sfert din manuscrisul de la Leiden. Și acestea conțin greșeli de transcriere. La vestita Geniza din Cairo există, de asemenea, fragmente ale unor manuscrise talmudice.

Valoarea manuscrisului recent descoperit în Spania, constă în faptul că este primul care conține tot ciclul Nezikin în altă variantă decât în manuscrisul de la Leiden care a servit ca bază ediției princeps a Talmudului ierusalemitian. Datorită limbajului specific și stilului laconic unele pasaje ale acestui tratat sînt dificile, necesitînd explicații. Este ceea ce formează obiectul ediției manuscrisului descoperit recent, pe care prof. Rosenthal îl pregătește pentru tipar.

Textul Talmudului se află la mijloc, la cîtor comentarii Rași, iar la marginea din afară glosarul tosaștistilor. Este interesant că această formă de pagină a Talmudului — inițiată de un neevreu — s-a transformat în tradiție, fiind respectată la toate edițiile ulterioare. De asemenea s-a respectat și forma caracterelor; pentru textul talmudic folosindu-se caracterele ebraice, de tipar, iar la comentariu și glosar — scrisul numit Rași.

CARNET

Doctorul nostru

— Ca medic, știți aproape totul despre pacienții Dv. Ce ar fi ca și pacienții să afle mai multe despre doctorul lor? Așa dar, cine sînteți Dv. domnule dr. Arthur Maieronh?

— Sînt medicul șef al serviciului de asistență al Federației Comunităților Evreiești. Împreună cu colegii mei avem în evidență și îngrijire permanentă un număr de 2630 persoane vîrstnice, de la 70 de ani în sus. Dintre acestea, 10 au depășit 90 de ani.

— La această vîrstă, pacienții pun desigur nu odată medicul în dificultate: el trebuie să fie totodată generalist, specialist și, evident, geriatrist... E nevoie de o experiență îndelungată spre a răspunde acestor multiple solicitări. Apropo: ce vechime aveți în profesie?

— Sînt medic din anul 1931. Ca proaspăt absolvent al Facultății de medicină din București mi-am deschis cabinet în plin cartier al Văcăreștilor, pe str. Legiștorului 8.

— Și care era pe atunci statutul unui medic tînr de pe Calea Văcărești?

— Erau anii marii crize economice, populația cartierului suferea crunt și prea puțini dintre ei își puteau permite luxul unei consultații medicale sau al unui medicament. Cusătoriea ce agonizează în romanul lui Peltz nu este o alegorie, ci o figură tipică pentru acea epocă. Am înfîlțit-o de atîtea ori în anii de început ai carierei, încît mi s-a întipărit în amintire ca un simbol al acelei epoci.

— Nu ar fi lipsit, cred, de interes să ne schițați raporturile ce se creiau pe atunci între un medic și pacienții de pe Calea Văcărești...

— E o întrebare care implică un răspuns mai amplu, căci situația era complexă. Dacă e să mă refer la experiența personală, aș semna că spre a-și crea într-un fel o cale de acces către asistența medicală, lumea obscură de pe Calea Văcărești se strîngea laolaltă, de obicei după meserie, în așa numite societăți de ajutor reciproc. Erau puzderie și de ele se leagă de altfel începutul carierei mele medicale. Nu știu cum s-a făcut, dar ca medic tînr am devenit în mod simultan doctorul a nu mai puțin de 12 asemenea societăți.

— În cazul acesta îmi imaginez sala de așteptare înfășurată de pacienți...

— Să nu exagerăm! Aceste societăți de întraajutorare numărau deseori cîteva duzini de membri. Așa era de pildă, societatea „Indulgența”, a funcționarilor comerciali, „Umanitas”, a chelnerilor, „Dr. Hart”, a negustorilor ambulanți. Tîm mîntă că mai erau societăți ale zugravilor, telalilor și așa mai departe. Era și o societate a birjarilor, căci am mai prins trăsuri în București...

— Interesant. Ați cunoscut birjari evrei?

— Desigur. Îmi amintesc că locuiau la capătul Căii Moșilor, pe la obor. Nu odată le-am trecut pragul căsuțelor lor scunde, cu miros de igrasie și sudoare...

— Cu ce mergea la consultații? Cu trăsura?

— Da de unde! Cu tramvaiul și pe jos. Cel mai mult foloseam tramvaiul 19, care pe atunci avea traseul de la Filantropia pînă la capătul Dudeștilor. Acolo locuia majoritatea pacienților mei. Eram zilnic și în tramvaiul 16, care ajungea în Tălcioac, unde se termina pe atunci Bucureștiul.

— Care erau bolile cele mai frecvent înfîlțite la pacienții Dv. în acea vreme?

— Erau de tot felul, infecto-contagioase, flegmoane, septicemie, cu urmări fatale, căci pe atunci nu se descoperise încă nici sulfamidă și nici antibioticele. Și erau bolile sărăciei și ale mizeriei, în primul rînd tuberculoza. Familii întregi erau secerate de acest flagel nemilos. După ațitia ani, îmi mai amintesc și azi cu nesfîrșită durere de familia unui zidar — tata, mama și 2 copii — ce au fost secerati la un scurt interval de timp...

— Cum s-a desfășurat mai departe cariera Dv?

— Mulți ani, pînă în 1940, am fost medicul școlilor comunității evreiești „Ronetti Roman” și „Jacob și Carolina Loebel”. Și aici mă afluam zilnic față în față cu sărăcia și mizeria, care, fiind vorba de copii, avea parcă aspecte și mai dramatice. Cei mai mulți erau palizi, rahitici, prost hrăniți, unii de-a dreptul flămînzii. Erau din cale afară de prost îmbrăcați, mulți veneau ȧrna la școală fără paltonaș, cu ghețe desfundate... Ți se rupea inima privindu-i. Eforturile comunității, ale eforturilor și societăților de binefacere abia dacă puteau atenua cumva suferința.

— Pe fundalul sumbru al trecutului, îmi închipui că opera la care ați fost chemat să lucrați vă dă și mai mari satisfacții. Într-un fel, e ca o revanșă asupra acestui trecut, nu-i așa?

— Într-adevăr, consider aceasta ca o favoare deosebită. Din toate privințele sfîrșitului carierei mele medicale se deosebește de începuturile ei. E o mare bucurie pentru mine să văd zilnic bătrîni de 80, 85 și 90 de ani, uneori chiar trecuți de această vîrstă, robuști, sciuțiți de frîmintare pentru hrană, îmbrăcăminte și celelalte, supraviețuiești îndeaproape de către un corp medical calificat și dăruit misiunii sale. Nu odată cînd un octogenar sau nonagenar se află în cabinetul nostru îmi vine în minte președintele societății „Indulgența”, Moscoviți îi spunea, mort prin 1936 la vîrsta de 32 de ani dintr-o infecție septicemică pornită de la un banal ulcer la un ochi.

— Descrieți-mi, vă rog, o zi obișnuită de activitate...

— Ziua mea de lucru începe cu vizite la domiciliul asistaților. De obicei între 8 și 10.30. Această lucră il fac și colegii mei, astfel că în decurs de o lună se vizitează majoritatea persoanelor în evidența noastră. De la 11 în sus primesc pacienții în cabinetul Federației din str. Vasile Adamache 9. Știți, serviciul medical e găzduit deocamdată într-o aridă a Sinagogii Mari. După ce sala de așteptare s-a golit, rămînem noi, medicii, să facem referatele, să discutăm cazurile mai grele și cite altele. De cîteva ori pe săptămîină folosesc după amiezile spre a vizita căminele noastre de bătrîni. Desigur că fiecare dintre ele își are medicul sau permanent, dar ca șef al serviciului medical consider de datoria mea să văd cum merge treaba și acolo.

— Și ce constatați acolo?

— Deși se spune că și blazarea este o trăsătură a firii omului, vă asigur că de fiecare dată încerc același sentiment proaspăt de bucurie. Bucurie cînd văd bătrîni noștri bine îngrijii, la adăpost de griji și nevoi, trăind și destîni anii amurgului. Această stare de spirit îmi sugerează vizitele la domiciliile coregionarilor noștri. Mă bucură nu numai ceea ce văd — masa caldă adusă zilnic celor greu deplasabili sau imobilizați la pat, medicamente puse la dispoziție, personal ce vine să le facă curat etc. — ci și starea de spirit, mai exact faptul că au ajuns să considere toate acestea firești, ca de la sine înțelese. Desigur, noi știm cite eforturi și cită muncă necesită toate acestea, dar lor li se pare firești. Și tocmai acest simțămînt naiv al lor mi se pare cel mai curat omagiu adus celor ce cu atîta dragoste și dăruire le veghează bătrînețea.

VICTOR RUSU

IZKOR 'זכור ה'

הנאהבים והנעמים, בחיים ובמוות לא נפרדו

Cu neînmormurită durere, Comunitatea evreilor (M) din București deplînge moartea tragică a victimelor cutremurului din seara zilei de 4 martie 1977:

Abramovici Samuel Avram
Granet Silvia
Goldenberg Blima
Ivanoglu Paulina
Marcu Haim
Marcu Fani
Marcu Strul
Sachs Charles
Sachs Mina
Sterian Alexandru

Sterian Ștefi
Șapira Samoil
Șiroker Eliza
Țigoiu Mircea
Varady Emeric
Varady Iudith
Varady Robert

File amintirea lor binecuvîntată
יהי זכרם ברוך

FEDERAȚIA COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI (M) DIN REPUBLICA SOCIALISTA ROMÂNIA anunță cu regret încetarea din viață a lui

HAIM LEIBOVICI

membru în Comitetul de conducere al F.C.E. (M), timp de mai mulți ani președinte al Comunității evreilor din Brăila.

Familiei indoliata, precum și conducerii și enoriașilor din Brăila, sincere condoleanțe.

DECESE

În perioada 11—25 martie 1977, în cimitirele Comunității evreilor din București au fost înmormînați:

Wagner Matilda (76 ani) str. Bibliotecii 6; Segal Lily (63) Hristo Botev 8; Magda Ulpian (57) Săpiencei 15; Avram Zecler (73) Cuparului 23; Ella Mendelsohn (74) Băterilor 15; Samoilă Șaraga (78) C.A. Rosetti 14; Lucia Marcu (72) Galați 155; Samoilă Haisser (65) Hristo Botev 10; Lilian Ștefănescu (53) Popa Rusu 11; Saul Carp (54) Colonade 3; Ruxandra Anca Ștefănescu (20) Popa Rusu 11; Werner Ștefănescu (61) Popa Rusu 11; Paul Ghetel (77) Udricani 8; Therese Edith Sitaru (65) Brezoianu 7; Oded Allan Katz (30) bd. Const. Brîncoveanu 117; Jean Sitaru (67) Brezoianu 7; Estera Grisenko (72) Poenaru Bordea 20; Sara Mirciu (61) Colonade 3; Fani Alterescu (69) Magheru 26; Mendel Alterescu (76) Magheru 26; Avram Ghern (77) Alex. Sahia 58; Hetty Henriette Ghern, Alex. Sahia 58; Isaac Șteinberg (68) C. A. Rosetti 14; Rozalia Șteinberg (65) C. A. Rosetti 14; Idel Spigler (65) Dianei 2; Ludovic Albach (70) Titus 23; Ana Segal (74) Șerban Vodă 85; Cornelia Goldenberg (75) Turnișor 2; Hana Albini (70) Colonade 3; Tipra Goldenberg (62) Brezoianu 7; Willy Goldenberg (72) Brezoianu 7; Ana Schwartz Aron (61) Florilor 22; Carolina Solomon (66) Apolodor 31; Isidor Margulies (82) Republicii 60; Mihai Isăcescu (49) Dim. Petrescu 84; Ana Garfunkel (66) Octavian 26; Samoil Baltuch (81) Intrarea Noptii 4; Stefania Nestor (60) Bălcescu 24; Bercu Cohn (72) Ștefan Furtună 2—4; Cornelia Vermont (65) Alex. Sahia 58; Teodor Vermont (63) Alex. Sahia 58; Leon Ievy (58) Hristo Botev 42; Elvira Jaeger (70) Măgurei 1—5; Iancu Cohn (67) Colentina 10.

ÎN COMUNITAȚILE DIN ȚARĂ

pe lunile ianuarie și februarie 1977

Alba Iulia: Adita Hamerman (79 ani); Botoșani: Beila Hava Frai (73); Brăila: Rozalia Haimovici (101); Isac Bercovici (76); Cîmpulung: Fani Rosen (64); Meier Richter (68); Cluj: Magdalena Doman (72); Katz Ioșef (67); Craiova: Rubin Marcovici (73); Fălticeni: Floreta Litman (65); Frima Smilovici (80); Moise Haim Lesner (90); Galați: Dvoira Lehtman (73); Jean Ioină Goldsman (64); Herman Haimovici (56) Leia Freida Ordnung (88); Ernestine Rubinger (73); Iași: Dr. Marcu Wais (80); Maier Michel (83); Ida Izanchiu (76); Paulina Lupu (56); Natan Marcovici (72); Iancu Maier (84); Hesra Damideanu (67); Piatra Neamț: Abraham Katz (72); Ploiești: Fegga Marcus (96); Neta Leibovici (81); Rozalia Hirsch (70); Rădăuți: Heni Zwecker (78); Clara Wucher (89); Rabinul Timăuier Iosif; Suceava: Avram Brill (81); Timișoara: Lazăr Fischel (65); Eva Ștein (55); Adolf Schön (74); Ioan Grün (61); Tirgu Neamț: Nahuma Șapira (75).

Veșnic îndurerată, soția, Marta, familia Guttman și Révész, anunță decesul neașteptat al scumpului și neuitatului lor

GUTTMAN SAMUILA

în vîrstă de 75 ani

Suflet nobil, nu te vom uita. Înmmormîntarea a avut loc la 3 martie 1977, la Timișoara.

Comunitatea evreilor (M) din Brăila deplînge încetarea din viață a respectatului său președinte

HAIM LEIBOVICI

Timp de mulți ani s-a aflat în frunte obștei noastre, căreia i-a dăruit priceperea, devotamentul și întreaga sa putere de muncă.

Îi vom păstra vie amintirea.

Țița, fiică, dr. Lică Lazarovici, ginere, din Focșani și familiile apropiate, anunță cu multă durere încetarea din viață a celui ce a fost

SAMOIL ȘAPIRA SANDU

în urma groaznicului cutremur din 4 martie a.c.

Înmormarea a avut loc în ziua de 8 martie, la cimitirul Giurgului din București.

Cu inimile împietrite de durere, familia dr. Lazarovici din Focșani anunță moartea năpraznică și prematură, în urma groaznicului cutremur din 4 martie a.c., a scumpului și neprețuitului lor fiu

PIUI FLORIN CLAUDIU

student în anul III la Institutul Politehnic București-Facultatea de automatică, în vîrstă de numai 22 de ani.

Înmormarea a avut loc la 9 martie 1977, la cimitirul evreiesc din Focșani.

Comunitatea evreilor din Focșani și toți enoriașii anunță cu mare durere încetarea din viață, în urma groaznicului cutremur, a lui

PUTIU LAZAROVICI

valoros student la Facultatea de automatică, în vîrstă de 22 de ani.

Mult îndureratilor părinți, Țița și dr. Lazarovici, le transmitem întreaga noastră compasiune.

Cu adîncă durere, familiile Tiperman, Juffe, Granik, Tabacnik, Coflea și Bălteanu, deplîng moartea prietenilor lor scumpi

Ing. OSEA GHERȘANOK

cu soția sa

MUSEA GHERȘANOK

și a dragiei

NINA BROTMAN

În urma cutremurului din 4 martie.

Amintirea lor va rămîne veșnic vie în inimile noastre.

Avocat Filip Smilovici (Huși), soț, Fernanda, fiică și Mihail Lucian, ginere, împreună cu întreaga familie anunță cu durere încetarea din viață a mult iubitului lor

Farmacista

BELLA GUTMAN-SMILOVICI

Înmormîntarea a avut loc la cimitirul Giurgului, în ziua de 8 martie 1977.

Un gînd pios în amintirea ei.

La încetarea din viață a celui ce a fost

MENDEL NEUMAN

fruntaș al obștei evreiești din

Sighețul-Marmației

adresăm sincere condoleanțe soției, Reghina și copiilor — dr. Iosif și Suri Ezry, dr. Arie și Fani Marcovici.

Fam. Vladimir Tamburu

Vizita în Israel a Eminenței Sale

Convorbire cordială cu prof. Shlomo Avineri, secretar general în ministerul de externe al statului Israel.

(Urmare din pag. I-a)

INTREVEDERI CU MINISTRI ȘI PERSONALITĂȚI ALE VIEȚII PUBLICE

În ziua de 18 martie Eminența Sa a avut o întrevedere cu d. Haim Zadok, ministrul cultelor și justiției din Israel. Într-un spirit de înțelegere și sinceră prietenie au fost abordate probleme importante ale comunităților evreiești.

Aceleași probleme au fost discutate și în ziua precedentă când a avut loc o întrevedere cu d. Shlomo Avineri, director general în ministerul de externe, care a făcut de curând o vizită oficială în România.

În ziua de 23 martie, Eminența Sa a fost primit de d. Ygal Allon, ministrul de externe al statului Israel. A fost de față d. Shlomo Avineri. D. ministru Allon și-a exprimat compasiunea față de victimele cutremurului din România, respectul și admirația față de poporul român și conducerea sa. Totodată, a avut cuvinte de prețuire pentru activitatea obștei evreiești și a conducătorului său spiritual. D-sa a arătat că păstrează o amintire neștersă a vizitei făcute în România, înținerilor pe care le-a avut cu fruntași și membrii obștei.

Eminența Sa și d-na dr. Rosen au fost oaspeții conducerii primăriei orașului sfânt Ierusalim, fiind salutați cu deosebită considerație de d. Zvi Rosen, locțiitor al primarului Tedy Kolek. În numele acestuia, li s-a înmănat daruri simbolice.

ÎNTREVEDERI CU PREȘEDINTELE AGENȚIEI EVREIEȘTI

În ziua de 22 martie Eminența Sa a avut o întrevedere cu d. Iosef Almoghi, președintele Agenției Evreiești (Sohnut). Cu acest prilej, d. Almoghi a înmănat un cec în valoare de 10.000 dolari, darul Sohnutului pentru sinistrații din România. Eminența Sa a mulțumit călduros pentru acest gest de prietenie și sincer umanism.

ACȚIUNEA COMITETULUI DE AJUTORARE A SINISTRAȚILOR

Într-o consfătuire cu Comitetul pentru ajutorarea victimelor cutremurului din România, de sub președinția d-lui dr. A. Harel, secundat de d-nii: Itzhak Korn, președintele Asociației Israel-România și Itzhak Artzi, locțiitor al primarului orașului Tel Aviv, s-a hotărât colectarea până la 1 aprilie a.c. a sumei de 1 milion lire israeliene iar în luna aprilie a încă minimum 2 milioane.

În tot răstimpul șederii în Israel, Eminența Sa a primit un mare număr de oferte de contribuții și ajutoare din partea unor asociații, firme și instituții, precum și de la foarte mulți cetățeni, pe care i-a îndrumat spre depunere la Comitetul public creat în acest scop.

În ziua de 23 martie Eminența Sa a luat parte la ședința plenară a Comitetului, înmănat la primăria orașului Tel Aviv.

Au luat cuvîntul d-nii: dr. A. Harel, președintele Comitetului; Itzhak Korn, președintele Asociației Israel-România; Victor Shemtov, ministrul sănătății; dr.

Iosef Burg, deputat în Kneset; Itzhak Artzi, locțiitor al primarului orașului Tel Aviv; Șulim Zilberfarb, membru în conducerea Comitetului și alte persoane oficiale.

Eminența Sa a scos în evidență însemnătatea și semnificația nobilei acțiuni a Comitetului, căruia i-a adresat urări de succes deplin.

La 24 martie, Eminența Sa a luat parte la ședința secției israeliene a Congresului Mondial Evreiesc, fiind salutat cu multă considerație de d. Itzhak Korn, președinte. Eminența Sa a scos în evidență, în cuvîntul rostit solidaritatea exprimată atît în mesaje cit și în fapt de către Congresul Mondial Evreiesc și de comunitățile evreiești din întreaga lume și a mulțumit secției din Israel și opiniei publice pentru contribuția lor morală și materială.

ADUNĂRI PUBLICE ȘI CONFERINȚE DE PRESĂ

Dînd curs solicitărilor insistente, Eminența Sa a luat cuvîntul la mai multe adunări publice, printre care și la cea organizată de Consiliul muncitoresc al orașului Tel Aviv la „Bet Brenner”. Prezentînd situația din România din timpul și din zilele următoare cutremurului, d. Șef rabin a declarat că de regulă nu obișnuiește a se lansa în elogii publice, nici în țară și cu atît mai mult în afară, dar de data aceasta simte nevoia să sublinieze exemplul personal al președintelui Nicolae Ceaușescu: revenit din străinătate în dimineața următoare dezastrului, a desfășurat o muncă titanică, mergînd pînă a pătrunde personal în clădirile distruse sau grav avariate. În acest fel — a arătat d. Șef rabin — președintele României a dat exemplu și impuls puternic tuturor.

În cadrul unei conferințe de presă ținută la Bet Sokolov, Casa ziariștilor din Israel, Eminența Sa a făcut o amplă expunere și a răspuns apoi la întrebările presei. D-sa a mulțumit ziariștilor pentru obiectivitatea cu care au înfățișat situația din România și prin ei opiniei publice pentru mișcătoarele manifestări de simpatie și solidaritate arătate față de România și colectivitatea evreiască din țară. Președintele Comitetului de ajutorare a victimelor cutremurului, d. dr. A. Harel, fost ambasador al statului Israel la București, a salutat și mulțumit călduros Eminenței Sale.

Începînd de la sosirea în Israel, unde a fost așteptat la aeroport de ziariști și în tot timpul șederii, d. Șef rabin a păstrat un contact strîns cu presa, radioul și televiziunea, răspunzînd la întrebări și dînd mai multe interviuri.

Eminența Sa și d-na dr. Rosen au luat parte la sesiunea consiliului de conducere a Universității ebraice din Ierusalim, au fost oaspeții lui Bet Hatanah (Casa Bibliei), precum și la alte manifestări publice.

Eminența Sa a oficiat un serviciu divin la Kotel Hamaravi, Zidul de apus al templului din Ierusalim, roștind ruga de Kadiș într-o odihnă sufletelor victimelor cutremurului.

În timpul șederii în Israel, d. Șef rabin a avut o întrevedere cu d. dr. Ion Covaci, ambasadorul României.

La plecarea și sosirea la București, Eminența Sa d. Șef rabin și d-na dr. Rosen au fost conduși și înțîmpinați de conducătorii Federației și ai Comunității evreilor (M) din București. A fost de față reprezentantul Departamentului Cultural.

La încetarea din viață a Patriarhului Justinian

În ziua de 26 martie a.c. a încetat din viață Patriarhul Justinian. La aflarea tristei știri, Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen a adresat următorul mesaj:

Către
SINODUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

În numele Federației Comunităților Evreiești, al clerului și credincioșilor cultului mozaic din Republica Socialistă România, precum și în numele nostru personal, vă rugăm să primiți cele mai sincere condoleanțe la trecerea în lumea celor drepți a celui care a fost Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

Împărtășim pe deplin doliul Dvs, deoarece Patriarhul Justinian, prin înțelepciunea, umanismul și prin patriotismul său a știut să călăuzească nu numai Biserica al cărei stăpînitor a fost, ci și toate cultele conlocuitoare din România. Am avut cinstea de a colabora cu defunctul timp de aproape trei decenii și întotdeauna am găsit întrînsul un suflet deschis și generos, un spirit larg și înțelegător. Niciind nu vom uita cinstirea ce ne-a făcut-o vizitînd și luînd cuvîntul în sinagoga noastră, în anii 1968 și 1972, cînd a participat la sărbătorirea noastră și ne-a adus cuvîntul înfrățirii și al dragostei.

Patriarhul Justinian trece în istorie ca o personalitate strălucită, pildă de nobile suflătească, de luminat patriotism și smerită slujire a Celui Atotputernic. Fie memoria Sa de-a pururi binecuvîntată!

Dr. MOSES ROSEN
Șef rabin al cultului mozaic
Președintele Federației Comunităților
Evreiești (M) din R. S. România

Mesaj adresat de Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen comunităților și credincioșilor cultului mozaic din R.S.România

Iubiți frați și surori,

Cutremurul din 4 martie a.c. a pricinuit răni adînci țării, a curmat viața a numeroși cetățeni și a pricinuit uriașe pagube materiale economiei naționale. Fabrici și uzine au fost avariate, zeci de mii de apartamente au fost prefăcute în ruine, mii de familii rămînînd fără adăpost. Au fost avariate și numeroase așezăminte ale cultului și obștei noastre — temple și sinagogi, cîmîne de bătrîni și alte instituții de cult, cultură iudaică și asistență.

În aceste ceasuri de grea încercare, avem datoria să dovedim prin fapte dragostea de țară care ne însușește, solidaritatea deplină cu toți cetățenii săi. Alături de toți fiii patriei, să ne punem întreaga putere de muncă, talentul și spiritul de inițiativă în slujba creației, a înlăturării cit mai grabnice a urmărilor dezastrului natural ce s-a abătut asupra acestui pămînt.

Chemăm credincioșii, clericii și conducătorii comunităților noastre să participe din plin la acțiunea de ajutorare publică a sinistraților, prin depunerea de sume în contul special constituit în acest scop.

Să înălțăm ruga noastră către Cel Atotputernic spre a binecuvînta scumpa noastră patrie, Republica Socialistă România, spre a dăruii pace și fericire tuturor fiilor săi.

Dr. MOSES ROSEN
Șef rabinul cultului mozaic
Președintele Federației Comunităților
Evreiești (M) din
Republica Socialistă România

Mesaje de compasiune și solidaritate

În numărul precedent al revistei am relatat despre numărul impresionant de mesaje de compasiune și solidaritate primite de la personalități, comunități și organizații evreiești din întreaga lume în legătură cu urmările tragice ale cutremurului din 4 martie a.c. Între timp, Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen a mai primit mesaje de la: Consiliul rabinilor din New York (rabi. Harold H. Gordon); marele rabin Menachem M. Schneerson (Liubavicer Rebe); Uniunea europeană a rabinilor (Sir Israel Brodie, președinte); Samuel L. Haber, vice-președinte de onoare al Jointului, New York; Anti-Defamation League of Bnai Brith — New York (Abraham H. Foxman); Council of Jewish Federations and Welfare Funds, New York (Jerold C. Hoffberger, președinte); Sir Greville Janner, președintele lui Board of Deputies, Londra; Federația Comunităților Evreiești din Argentina (dr. Moshe Gerenstein, președinte); Federația Comunităților din Brazilia (Benno Milnitzky, președinte); Congresul evreilor din Canada; Federația Comuni-

tăților Evreiești din Iugoslavia (dr. Lavoslav Kadelburg, președinte); Consiliul Comunităților Evreiești din Cehoslovacia (dr. Bedrich Bass, președinte); Uniunea evreilor din rezistența antifascistă, Paris (Charles Lederman, președinte); hambașa David Asseo, Șef rabinul Turciei; Uniunea mondială a ebraiștilor, Ierusalim (prof. Arie Tartakower, președinte, Simha Raz, secretar); Consiliul mondial al organizației „Mizrahi” — Ierusalim (rabin Z. Zambrovski, președinte); Itzhak Frenkel, Șef rabinul orașului Tel Aviv; S. Z. Shragai, publicist, Ierusalim; organizațiile Bnei Brith din: Israel (Tully Rosenthal, președinte) și Franța (dr. Henri Cajfinger, Lyon); dr. Emmanuel Bulz, Șef rabin al Luxemburgului; Comunitatea evreilor din München (dr. Hans Lamm, președinte); organizația creștină „Israel Hilfe” — Düsseldorf (pastor Ludwig Schneider, președinte); Itzhak Schneidman, Beregovo — U.R.S.S.; Heaton Park Hebrew Congregation — Manchester (Anglia); Eliahu Navi, primarul orașului Beer-Seva (Israel).

INFORMAȚII

Sîmbătă 2 aprilie orele 10 dimineața, d. Șef rabin dr. Moses Rosen va rosti la sinagoga Malibim tradiționala predică de Șabat Hagadol.

În localul restaurantului ritual al Comunității mozaice a evreilor din București, str. Popa Soare nr. 18, va funcționa și în acest an un restaurant ritual (Kașer le Pesah), unde vor putea lua masa în toate zilele de Pesah, începînd de la 2 aprilie (Erev Pesah), și pînă la 10 aprilie, cu sau fără plată, coreligionarii care se vor înscrie la timp.

În serile de 2 și 3 aprilie se vor organiza mese tradiționale de Seder la care vor lua parte și conducătorii Federației Comunităților evreiești și ai Comunității evreilor din București, în frunte cu Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen.

În prima seară de Pesah (2 aprilie) serviciul divin va începe la toate templele și sinagogile din București la ora 19⁰⁰.

La Templul coral, Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen va rosti în această seară la orele 19,30 predică festivă.

La Iași, Dorohoi, Botoșani, Bacău, Galați, Cluj Napoca, Oradea, Arad, Baia Mare și Timișoara vor funcționa și în acest an cantine ale comunităților din acele orașe, la care credincioșii vor putea lua masa rituală în toate cele 8 zile de Pesah.

Coreligionarii care doresc Șmira Matzot sînt rugați să se înscrie la comunitatea din care fac parte.

La centrul de carne cașer din str. Sti-putea obține acest aliment pentru zilele de Pesah.

OBIECTE RITUALE PE MASA DE SEDER

În serile de Seder masa este centrul de atracție în jurul căruia se string credincioșii, pentru a sărbători Pesah-ul. Iar pe masă, obiectul cel mai important este farfuria în care se pun cele trei bucăți de azimă. Despre existența unei farfurii speciale pentru Pesah (kaara) se pomeneste încă în perioada mișnaică.

În Hagadele medievale ilustrate apar asemenea farfurii sau coșuri de răchită, după cum manuscrisele, sint askenaze, respectiv sefarde. Farfuriile sînt decorate cu scene din Hagada. Hagada din Barcelona, aflată la British Museum, ilustrează obiceiul de a se pune coșul cu mațot pe capul unui copil în timpul recitării Ha Lahma.

Farfuriile de Sedar din timpul Renașterii și din perioada care a urmat erau confecționate din materiale variate: lemn, aramă, alamă, un aliaj de plumb și cositor, porțelan, faianță, gresie, argilă, etc. Din aliajul de cositor și plumb s-au făcut multe farfurii de Seder, deoarece bine frecate ele strălucesc ca argintul și sînt ușor de gravat. În cele mai multe cazuri pe aceste vase e gravat mielul pascal sau o stea în șase colțuri, plasată în mijlocul farfuriei; altelei farfurii înfățișează scene din Hagada: masa de Seder, înțelepții din Bnei Brak, cei patru fii, povestea iedului (Gadia) sau ordinea ceremoniei de Seder. Alt motiv decorativ sînt inscripțiile ebraice, Kiduș, Ha Lahma sau un psalm de mulțumire după mese.

Primele farfurii pentru Pesah din ceramică au fost făcute în Spania. Cele mai frumoase au fost confecționate din maiolică în secolul al XVI-lea, în atelierul din Italia, unul dintre meșteri fiind Isaac Cohen Modon. Se cunosc 14 asemenea farfurii, executate în castaniu închis, decorate cu picturi reprezentînd ritualul de Pesah. În Olanda, la Delft, se confecționau farfurii de ceramică albastră cu inscripția Pesahdik sau Intefdik.

Un gen interesant de farfurii sînt cele în trei etaje, pe care se pun cele trei bucăți de azimă. Ele au fost realizate în secolul al XVIII-lea.

În Europa răsăriteană s-au executat farfurii de Seder etajate din sticlă, cu ramă de argint; unele din ele erau patratre, altele rotunde, avînd deasupra mici recipiente pentru celelalte feluri tradiționale care trebuiau să se afle pe masa de Seder.

În afară de farfuriile de Seder, o atenție deosebită se acordă și cupelor de vin. Cea mai frumoasă este rezervată profetului Eliahu.

Farfurie de aramă pentru Seder

În cadrul obiectelor rituale pentru masa de Seder, ce oglindesc măiestria meșteșugarilor care le-a creat, s-au mai păstrat servetele pentru acoperirea azimei, prosoape pentru ștersul minilor, perne pe care se sprijină capul familiei, toate inspirat brodate sau țesute.

Conținutul și semnificația sărbătorii de Pesah au fost și sînt prețuindeni aceleași. Formele exterioare au fost însă influențate de mediul înconjurător, ceea ce conferă culoare locală, pitoresc acestor zile...

În Ierusalimul antic

Historicii consideră că în ultimele secole ale celui de-al doilea Templu Ierusalimul a avut o populație de aproape 100.000 de locuitori. În zilele premergătoare Pesahului populația orașului era considerabil mai mare, căci din toate părțile pămîntului locuite de evrei veneau pelerini să jertfească mielul pascal. Toate casele de locuit erau tixite. Pelerinii erau găzduiți de localnici fără plată, căci a avea oaspeți la sărbătoarea de Pesah era socotit ca o onoare. Cînd nu mai era loc în case, pelerinii își întindeau corturile în jurul templului, sau dormeau sub cerul liber, căci natura e generoasă la Ierusalim.

Pelerinii transformau orașul într-un mozaic multicolor, de un nespun pitoresc. Pe străzile orașului puteai fi văzute toate porturile și auzite toate limbile — arameica și persana, greaca și araba, latina și asiriana...

Cei mai mulți veneau îndemnați de sentimente religioase: măcar o dată în viață să pătrundă în curtea interioară a templului sfînt, să asculte melodiile divine ale levitelor, să aducă prinos de

jertfa Celui Etern. Dar valul fără sfîrșit al pelerinilor era urmat de neguțatori, pentru care Ierusalimul însemna în aceste zile o piață largă de desfacere. Îndeosebi era nespun de mare cererea de vite pentru sacrificiu, de uleiuri și mirodenii.

...E în ajun de Pesah, la amiază. Mii și mii de bărbați se îndreaptă din toate părțile orașului spre templu, unde vor jertfi un miel sau o capră. În curțile sfîntului lăcaș, șirul lung de kohanim și leviți îi întîmpină pe credincioși oficiînd ritualul jertfei.

Soarele se îndreaptă spre asfințit cînd șirurile lungi de oameni pornesc grăbiți spre casele lor. Fiecare duce în spate mielul jupuit de piele, pe care-l va frige și consuma în sinul familiei. Rînd pe rînd în case se aprind luminile sărbătorii. Întinși pe sofale, cu mina stîngă sprijinită în perne, capii familiilor, înconjurați de ai lor, oficiază Sederul, ceremonialul de Pesah. Orașul întreg răsună de cîntece, de voie bună.

Într-un ghetto din evul mediu

Împrăștiati în aproape toate țările lumii, evreii au dus cu ei tradiția și ceremonialul serilor primelor zile de Pe-

DECE 4 CUPE

La aceeași întrebare un alt înțelept răspunde: Pentru că cuvîntul Kos (cupă) este folosit de patru ori în legătură cu Farao. Din cauza a patru tipuri de civilizație în cadrul cărora s-a desfășurat istoria fiilor lui Israel, spune un al treilea învățat, iar o a patra părere este că în ziua Judecării de apoi Dumnezeu va oferi celor drepți patru cupe.

Indiferent de natura explicației, este un fapt că cifra patru polarizează povestirea, gesturile și alimentele rituale, întreaga desfășurare a Sederului.

Și asta nu este totul. Într-un anume sens chiar și perioada premergătoare Pesah-ului, stă sub semnul cifrei patru.

Într-adevăr, începînd cu Șabatul care precede luna Adar pînă la Șabatul care precede luna Nisan, patru părți suplimentare (Maftir) sînt citite în sinagogă. Aceste texte sînt aite de importante încît în Talmud exista o propunere să se întrerupă citirea pericopelor obișnuite pentru a se citi în exclusivitate aceste patru părți.

Iată ordinea acestor patru pericope: Șekalim (Exodul 30, 11-16); Zahor — Adu-ți aminte de Amalek (Deut. 15,17); Parah (Numerii 10, 1-22); Hahodes — Sărbătoarea lunii noi de Nisan (Exodul 12, 1-20).

Să arătăm în încheiere, că unii învățați vîd în toate acestea o aluzie la faptul că eliberarea fizică și spirituală departe de a fi un act spontan este un proces continuu, de durată, care se realizează pe etape. Așa cel puțin s-a întîmplat în cazul eliberării străbunilor noștri din robia faraonică.

Folclor sefard

Aluna de aur

togolea fără oprire și acum se afla pe povîrnișul unui deal. Tot alergînd pe urma ei, Menahem și Debora au ajuns la o căsuță. Aluna ciocăni la ușă și pătrunse înăuntru. Cei doi copii o urmară. În casă țîpneau de om. Copiii străbătura o cameră după alta. În ultima odaie se aflau două mese. Pe una din ele se afla un costum nou cu nasturi strălucitori, pantofi noi și o șapcă ornată cu broderii lucrate în fir de aur. Pe un bilețel scria „un dar pentru Menahem”. Ce cealaltă masă se afla o rochie de toată frumusețea, pantofi noi și un cordon alb. Și un bilețel: „Pentru Debora, cu ocazia sărbătorii de Pesah”.

Copiii se bucurară nespun de mult, își îmbrăcară hainele noi, își pusă pantofii și alergară spre casă.

Soarele era la asfințit, noaptea nu era departe. Speriați, copiii se întrebau în-

cotro s-o pornească ca să ajungă mai repede acasă? Dar iată că aluna le sare din nou în față și începe să se rostogolească la picioarele lor urcînd povîrnișul. Menahem și Debora după dînsa.

La un moment dat, aluna dispără. Copiii ridicară ochii și zăriră în depărtare lăcuțuța lor. În tot acest timp, tatăl și mama lor erau nespun de triști... Ce li s-o fi întîmplat copiilor lor? Unde se află Menahem, unde Debora? Dar iată că usa se deschide și cei doi copii dădură buzna în casă fîpînd bucurii: Mamă! Tată! Părinții îi priviră îndelung: copiii lor purtau haine de sărbătoare, pantofi noi în picioare.

— Cine v-a dat aceste haine noi? Menahem și Debora povestiră cele întîmplate: despre bătrînul cel bun, despre aluna de aur, despre căsuța din pădure și despre cadoul pe care l-au primit.

Mama și tata ascultară plini de uimire, apoi spuseră:

— Bătrînul cel bun nu a fost altul decît profetul Eliahu.

— Și aluna de aur unde se află? întrebă ei pe copii.

— S-a pierdut! S-a pierdut fără urmă!

— Lucrul acesta n-are nici o importanță, copii. Este fără îndoială, o alună miraculoasă. Profetul Eliahu o trimite acolo unde există un copil nefericit. Aluna pomește, rostogolindu-se, să ajute pe acest copil. Se duce să-i arate drumul spre a afla ce-i lipsește și în acest fel să aibe și el parte de o sărbătoare plină de bucurii.

...Și cel ce nu știe să întrebe

De cite ori rabi Levi Ișhak din Berdicev ajungea la pasajul din Hagada în care este vorba de cei patru fii, spunea în legătură cu cel de al patrulea fiu, „care nu știe cum să întrebe”: „Cel care nu știe să întrebe sînt eu Levi Ișhak din Berdicev. Nu știu cum să te întreb Stăpîne al universului și chiar dacă aș ști, nu m-aș încumeta. Cum aș îndrăzni să te întreb de ce lucrurile se petrec așa cum se petrec? Dar Hagada recomandă tatălui: „E sarcina ta de a-i explica acest lucru”.

Hagada se referă la Biblie, unde scris este: „Și vei explica fiului tău”. Stăpîne al universului, oare nu sînt eu fiul tău? Nu îți cer să-mi dezvălui taina căilor tale. Nu aș putea suporta să le află. Dar arătăm un singur lucru, arătăm-mi mai clar și mai profund, arătăm-mi sensul celor ce se petrec, arătăm-mi ce mi-ai hărăzit, ce mi se cere, ce vrei Tu, stăpîne al universului să-mi spui prin asta. Nu doresc să știu de ce sufer, ci numai dacă sufer pentru Tine...”

פסח תשל"ז

I MERIDIANELE LUMII

sah. În evul mediu, Seder-ul se desfășura în liniile sale esențiale după ritualul din antichitate, doar că dispoziția comensalilor nu mai era de loc aceeași. Căci ghetoul trăia veșnic sub amenințarea pogromurilor și a persecuțiilor de tot felul. Pe măsura apropierii sărbătorii de Pesah tensiunea creștea, căci nu o dată aceste zile erau alese de dușmani pentru a semăna jale și moarte în casele evreiești. Tocmai în legătură cu Pesah-ul a fost scornită în evul mediu sinistra gogoriță a omorului ritual, care a făcut să curgă atita sînge nevinovat.

Inchiziția întea și ea prigoana în preajma acestei sărbători. Cu toate acestea, dragostea pentru Pesah a continuat să ardă în sufletele credincioșilor, care nici în bezna evului mediu nu au pierdut speranța în ivirea zorilor libertății, în numele căreia au prăznuit Pesah-ul.

La maranii din Spania

Într-un fel propriu obișnuiau să prăznuiască Pesah-ul maranii din Spania și Portugalia. Rupți de colectivitatea evreiască, lipsiți de orice scriere ebraică, singura lor legătură cu iudaismul o constituia Biblia latină, folosită de biserica catolică. De aceea reprezentarea lor despre evrei și iudaism se baza pe această carte, ceea ce făcea ca de fapt ei să-și cunoască nu contemporanii, ci iudeii din antichitatea îndepărtată.

Dar de unde știau cînd anume cade sărbătoarea de Pesah, de vreme ce calendar ebraic nu aveau și nici alte legături cu evreii nu le erau îngăduite? De fapt, maranii nici nu știau exact cînd e Pesah, de aceea ei sărbătoreau în tăină aceste zile — ca și celelalte sărbători — orientîndu-se după calendarul creștin. Astfel, Iom Kipur era ținut de marani în cea de a zecea zi a lunii septembrie, iar Pesah în prima noapte cu lună plină a lunii martie. Mai tîrziu, cînd Inchiziția a descoperit acest lucru, maranii au început să prăznuiască Iom Kipur la 11 septembrie, iar Pesah începînd din seara zilei de 16 martie.

Pe ascuns maranii pregăteau azimă, tăiau un miel și oficiau în felul lor cerimonii de Seder. Interesant e faptul că la acest ceremonial bărbații purtau cizme în picioare și batoane în mîini, pentru a reprezenta și în acest fel scena ieșirii din Mițraim, despre care citiseră în Biblia lor latină.

La falașii din Abisinia

În Abisinia trăiește un trib — falașii — despre care se afirmă că ar fi coborîtor din vechile triburi de iudei ce s-au risipit în lume după dărîmarea celui de-al doilea templu. Negrii ca și ceilalți locuitori ai țării, falașii se deosebesc doar prin aceea că sint credincioși preceptelor mozaice, pe care le cunosc din Biblia tradusă în limba etiopiană. Ei țin numai sărbătorile despre care se vorbește în Biblie, deci în primul rând Pesah-ul.

În cea de a 14-a zi a lunii Nisan, înainte de asfințitul soarelui, falașii se adună în lăcașul lor de rugăciune, jertfesc un miel respectînd cu grijă întreg ritualul descris în Biblie. Timp de 7 zile, falașii mănîncă azimă și gătesc în vase speciale de Pesah.

Într-o așezare din Sahara

În cartea „Les Pâques dans la conscience juive”, apărută în editura Albin Michel din Paris, este reprodusă relatarea rabinului Alexander Levinsohn despre un Pesah celebrat cu evrei dintr-o așezare îndepărtată din nordul Africii. „Sosind în orașul Umzab în ajunul Sederului, aveam să fiu martorul unor practici pe care nu le mai văzusem nicăieri. Cînd ne-am întors de la sinagogă, cel mai vîrstnic din asistență luă un toiag și începu să umble prin casă spunînd: — Am venit din Mițraim și mă duc la Ierusalim. Asta a durat vreo cinci minute, după care întreaga asistență s-a așezat în jurul unei mese scunde pe care

se aflau un urcior plin cu vin și o tavă mare de alamă, cu cele trei azime la mijloc, lăptuca și haroset. În jurul ei erau rînduite cupe pline cu vin, dintre care numai două erau din sticlă, iar celelalte din lut.

Cel mai vîrstnic din familie luă tava și începu să înconjoare masa murmurînd: „Iată piinea...”

Hagada fu epuizată repede; prînzul, compus din carne și din curmale umplute cu carne, a fost de asemenea foarte scurt.

După îndeplinirea ritualului de mulțumire și recitarea versetului „Revar-șă-ți minia”, cineva se duse să deschidă ușa, așa cum este obiceiul peste tot. I-am văzut atunci manifestînd semne de groază și întrebîndu-i care era cauza, mi-au răspuns că acela care se ducea să deschidă profetului Eliahu poate era un păcătos și deci nu merita această cinste. În acest caz risca să moară chiar în noaptea aceea.

Le-am explicat că era un păcat să-și închipuie că Eliahu putea să aducă nenorocire, el fiind un înger al păcii care se roagă în permanență pentru fericirea iudeilor și că, prin urmare, acela, oricare ar fi el — care i-ar deschide ușa va fi binecuvîntat de Dumnezeu. Cuvintele mele îi îmbărbătară în așa măsură, încît vrură să-mi facă cinstea să mă duc eu să deschid ușa.

Cînd am pornit la sinagogă a doua zi dimineață, hangul la care locuiau se duse să istorisească „învățăturii Șlomo” (un rabin în vîrstă de 110 ani) cum am sărbătorit trecerea Mării Roșii, precum și explicațiile mele în legătură cu profetul Eliahu. Acestea îi plăcuseră foarte mult bătrînului și toți credincioșii se întrecuă care de care pentru cinstea de a mă avea la ei, dar hangul meu declară categoric că atîta timp cît voi rămîne la Umzab nu voi minca în altă casă decît a sa.

În cursul zilelor de Hol-Hamoed mi-am dat seama cît de greu îi era unui evreu european să rămînă printre coreligionari atît de superștiosii.

În timpul rugăciunii, un șames îmi spuse că de pe acoperișul sinagogii, care se înălța pe o colină mare, puteai îmbrățișa cu privirea tot orașul și împrejurimile lui. M-am urcat așadar pe acoperiș. Am văzut într-adevăr așternute la picioarele mele tot orașul, precum și saatele din împrejurimi. Am văzut de asemenea la intrarea școlii rabinice, deasupra căreia era clădită sinagogă, o carte. Nu am vrut s-o las acolo. Am coborît, am trecut peste zidul scund și am luat cartea. Era un exemplar din Pentateuh. Cînd am trecut la întoarcere iar peste zid m-am încrucișat cu un bătrîn evreu, care a început să alege strigînd „Așmedai, regele demonilor!” Crezînd că este un nebul, am dus cartea la sinagogă, dar mare mi-a fost stupoarea vîzînd că mi se închide ușa în nas și că nu mi se dă voie să intru. Toți cei cărora mă adresam pentru a le cere o explicație o luau la goană, de parcă aș fi fost satana în persoană. Fiind seara am hotărît să mă întorc la hanul meu: ușa era zăvorîtă, iar toți locatarii se duseseră să-și vadă rubedeniile. Am fost așadar nevoit să bat ulicioarele strîmte timp de două ore și mai bine. În sfîrșit i-am văzut întorcîndu-se acasă. I-am urmat, dar spre marea mea surprindere l-am auzit pe hangul meu exprimîndu-și părerea că eram un demon și nu mai puteam locui sub acoperișul lui... M-am dus să cer ospitalitate altor evrei, am primit însă peste tot același răspuns. Alungat din toate părțile, am fost nevoit să mă culc sub cerul liber. Ce păcat săvîrșisem ca să mi se schimbe reputația de om drept și să fiu crezut demon?

Dimineața nu mi s-a dat voie să intru în sinagogă. După multe implorări, am căpătat îngăduința să mă rog în prag. După rugăciune toată lumea se retrase fără să-mi acorde măcar o privire. Ce aveam de făcut? Unde să mă duc? Cum să plec de acolo? Mi-am amintit de trimisul obștei din Safed, rabinul Afriat, care se afla atunci la Umzab. M-am dus la el și l-am implorat să se intereseze de fărâdelege făptuisem și să intervină în favoarea mea. El adună toată obștea în casa sa, în timp ce eu așteptam lîngă sinagogă.

Către orele trei după amiaza, șeful obștei, urmat de toate notabilitățile, veni spre mine; ei mă rugară cu lacrimi în ochi să-i iert. Știînd că nu mîncasem din ajun, mă conduseră pînă la rabinul Afriat, unde era pregătită o masă. Și iată ce-mi istorisiră:

COMENTARII TALMUDICE

De ce a fost necesară robia

„Am trecut în fața ta și te-am văzut mînjit cu singele tău (Ez. 16). Acest verset se referă la poporul lui Israel, care se bucură de cel Sfînt, binecuvîntat fi El. După cum se spune: „Mă bucur de cel Etern, sufletul meu se veselește cu Dumnezeu”. La rîndul său cel Etern se bucură și El cu poporul lui Israel, după cum e scris: „Bucuria mea este la Ierusalim și mă veselesc cu poporul Meu”.

Dar dacă poporul lui Israel este atît de drag lui Dumnezeu, de ce a fost dat pe mîna dușmanului? Rabi Hanina răspunde: „Faptele celui Sfînt, binecuvîntat fie El, corespund întocmai celor de pe pămînt. Înainte de a coborî din Mițraim fiii lui Iacov îi defăimau pe cei dintre frații lor care erau fiii roabelor, nevoind să-i considere frați. Or, acest lucru i-a displăcut Celui Sfînt, binecuvîntat fie numele Lui, care a spus:

„Cum să facem ca ei să-i accepte pe fiii roabelor? Îi voi trimite în Mițraim, să devină cu toții robi, iar atunci cînd va veni mîntuirea, le voi impune legea de Pesah — lor, fiilor și nepoților. Cu toții vor proclama: „Am fost cu toții robi la Farao”.

În acest fel se va fi împlinit egalitatea. Aceasta pentru ca mărirea și laudele aduse celui Sfînt, binecuvîntat fie El, să fie cunoscute tuturor viețuitoarelor. Pacea între făpturile Lui să domnească peste tot. Din această cauză, el este numit „Pace”. După cum e scris: „Și el l-a numit pe Dumnezeu „Pace”.

„Judecători”, 6

Cine a intonat primul imnul libertății?

Rabi Iehuda se întreabă: „Cine a intonat primul imnul eliberării după trecerea Mării Roșii?” Și răspunde: „Copiii, pe care Farao a vrut să-i arunce în apă l-au recunoscut pe Atotputernicul, binecuvîntat fie El”. Amenințate de crutul decret al lui Farao, care cerea ca toți copiii de sex bărbătesc să fie aruncați în Nil, femeile evreice se refugiau pe cîmp spre a naște acolo. Ele își părăsiau pruncii în brațele naturii, adresîndu-se astfel lui Dumnezeu: „Stăpîne al universului, noi ne-am făcut datoria, acum fă Tu restul! Iar cel Atotputernic, binecuvîntat fie El, a coborît în întreaga Sa măreție, pentru a îngrijii de copii. El i-a culcat între două stînci: dintr-una a făcut să țîșnească lapte, iar din cealaltă miere. Astfel crescuseră copiii, la sîmul naturii. Iar atunci cînd poporul iudeu a ajuns la Marea Roșie, acești copii îi așteptau acolo.

Văzînd pe Cel Atotputernic, binecuvîntat fie El, ei au spus părinților lor: „Iată cel care a avut grijă de noi în acest lung răstimp!”. „E Dumnezeul meu, vreau să-l preamăresc...”

„Exod — Raba”, 23

Legămîntul sacru

Atotputernicul, binecuvîntat fie El, a vrut să-l elibereze pe Israel. Dar Israel nu practica circumciziunea. Sfîntul, binecuvîntat fie El, a sfătuit să fie pregătît mielul pascal. Numai Moșe a făcut acest lucru. Cel Atotputernic a poruncit ca virtutile din cele patru colțuri ale lumii să sufle prin Paradis și să îmbrășmeze Pesah-ul cu divinele mireisme ale Eden-ului. Mirosul de miel s-a împrăștiat în văzduh. Poporul lui Israel, atras de această mireasmă, a venit la Moșe și i-a spus:

„Și noi dorim să aducem jertfă”. „Cel Etern dorește circumciziunea” a răspuns Moșe. Atunci poporul lui Israel a acceptat acest lucru, iar singele Pesah-ului s-a amestecat cu singele circumciziunii. Iar cel Etern, traversînd țara Mițraim, i-a văzut mînjîții de sînge. I-a îmbrățișat pe fiecare dintre ei și i-a binecuvîntat. Apoi le-a spus:

„Vei trăi prin singele tău, vei trăi prin singele tău...”

Exod Rabba 19

Explicația eliberării din robie

Rabi Avira spunea: strămoșii noștri au fost eliberați din Mițraim datorită meritelor femeilor pioase ale generației lor.

„Și-au copt aluatul în azimă, pentru că alungați din Mițraim n-au putut să se oprească și nu și-au procurat provizii”.

Aceasta este spre lauda poporului iudeu. Căci ei nu i-au spus lui Moșe că nu pot porni pe drumul deșertului fără provizii, ci plini de încredere l-au urmat. La aceasta se referă profetul: „Mergi și spune fiicei Ierusalimului — astfel a grăit cel Etern. Îmi amintesc de harul tinereții tale, și dragostea logodnei tale, și că m-ai urmat în deșert (Ieremia 2).

Mekkilta Exod 16

Mare a fost credința lui Israel în Creator, pentru că datorită credinței în cel Etern, harul divin a coborît asupra sa. După cum e scris: „Și au crezut în cel Etern...” Și mai departe... „După aceea au cîntat Moșe și fiii lui Israel”.

De aici reiese că poporul lui Israel a fost mîntuit din robie numai datorită credinței sale. După cum scrie „Poporul a crezut...” (Exod 4).

Mekkilta Exod

ștei, urmat de toate notabilitățile, veni spre mine; ei mă rugară cu lacrimi în ochi să-i iert. Știînd că nu mîncasem din ajun, mă conduseră pînă la rabinul Afriat, unde era pregătită o masă. Și iată ce-mi istorisiră:

O femeie bătrînă, socotită vrăjitoare, murise cu vreo cincisprezece ani înainte și sufletul ei fusese osîndit să rătăcească. Unii îl văzuseră ieșind dintr-o cameră a școlii rabinice aflată la subsolul sinagogii: nu mai încăpea îndoaia că locuia acolo. De teamă să nu facă vreun rău copiilor, școala a fost mutată chiar în localul sinagogii, vechea intrare fu blocată cu bolovani și se clădise zidul scund peste care trecusem. Era interzis

să intri acolo seara, chiar însoțit de cineva, și bătrînul care mă zărise, neștiînd că m-am dus să iau cartea conchisesse că trebuia să fiu un demon, de unde groaza care-i cuprinsese pe toți. Învățătură din Tora Sfîntă le explicase că de vreme ce ținusem în mînă cartea Pentateuhului, n-aveam a mă teme nici de deochi, nici de duhurile rele, așa că acum înțeleseseră cit de rău păcătuiseră pricinindu-mi o atare suferință în timpul sărbătorii de Pesah și mă rugau cu lacrimi în ochi să-i iert.

I-am iertat cu condiția să-mi făgăduiască că vor dărîma zidul de piatră, că vor degaja intrarea și vor pune pe copii să învețe în vechea școală. Ei mi-au promis că așa vor face.”

STIRI

ידיעות

REVISTĂ

Droit et Liberté, publicație lunară a mișcării franceze contra rasismului, antisemitismului și pentru pace, a consacrat ultimul număr al anului trecut neonazismului, relevând pericolul reprezentat de recrudescența antisemitismului.

ALEGERE

Dr. Joachim Schneeweiss, fizician din Sidney, a fost ales președinte al Consiliului executiv al comunităților evreiești din Australia. În cadrul reuniunii anuale la care s-a făcut alegerea noului Consiliu s-a decernat și fostului președinte, dl. Natan Jacobson, distincția „Fruntașul comunității” ce se acordă anual persoanei considerată a fi adus servicii deosebite obștii din Australia.

TEATRU

Pe una din principalele scene din Bruxelles a fost prezentată piesa „Cîntarea cîntărilor”, pusă în scenă de artistul și regisorul israelian Arie Yoss. Emmanuelle Riva și Magdalith, interpreții principali, și-au susținut rolurile, în cea mai mare parte în limba ebraică, pentru a da piesei inspirată din Biblie cit mai multă autenticitate.

DESENE

La muzeul de artă iudaică din Paris s-a deschis o expoziție a cunoscutului desenator Ben, intitulată „Psalmii — desene originale”. Interesul publicului față de lucrările expuse a determinat pe organizatori să prelungească cu o lună durata expoziției. O cunoscută editură de artă a scos un album cu reproduceri după desenele prezentate în această expoziție.

PRESĂ

Pornind de la cea de a 300-a aniversare a publicației „Gazeta de Amsterdam” care a apărut în limbile idiş și ladino, un grup de organizații evreiești a publicat un volum omagial consacrat presei evreiești.

MEMORIAL

Un volum memorial și un album fotografic, editate de Lazar Ran reprezintă un me-

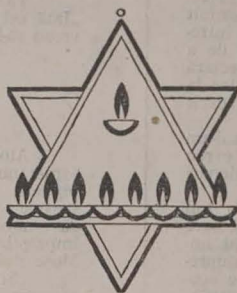
sculptorul Karl Duldig. Celelalte 15 redau aspecte din viața poporului evreu și sint realizate de artistul israelian Rimona Kedem.

AMINTIRI

Ziarul varșovian în limba idiş „FOLKS — SZTYME” a publicat fragmente din amintiri ale unor militari care au luptat în unitățile poloneze alăturate coaliției antihitleriste. Se descrie, în general, comportarea curajoasă și camaraderia de care au dat dovadă acești militari. Unul din autorii evocărilor, Zbigniew Zatuski în lucrarea sa „Pașaport spre istorie” notează: „Holocaustul și exterminarea în masă a evreilor din Polonia și-au găsit expresie în literatură sau în cărți de istorie. Dar n-am întâlnit pînă în prezent nici măcar o scurtă referire la evreii care au luptat în rândurile armatei poloneze”.

CÎNTECE

Hag Veșir (Sărbătoare și cîntec) este denumirea unei colecții de discuri imprimate de editura muzicală sud-africană Emi. Sint cuprinse selecțiuni din rugăciunile de sărbători, de Șabat precum și câteva piese folclorice.

MOȘTENIRE

Sub auspiciile mai multor organizații canadiene s-a deschis la Vancouver o expoziție intitulată „Privire asupra moștenirii noastre”. Sint prezentate imagini ale vieții evreilor în acest oraș de-a lungul anilor, ca și în ceea ce se numea „Columbia franceză”. Sprijinită de instituții oficiale, expoziția a fost găzduită în localul Arhivelor orașului. Ea urmează a fi prezentată și în alte orașe canadiene.

ÎNDREPTAR

Brit Ivrit Olamit a publicat un îndreptar privind cărțile ebraice apărute în anul 1974/1975. Redactată de Simha Raz, lucrarea dă referințe asupra a peste 700 de volume tratînd probleme biblice, rabince, filozofice, folclorice, literare, monografii etc. Prima lucrare de acest gen a cuprins perioada anilor 1971—1973. Prezentările sint făcute de specialiști în domeniile respective. În prezent se lucrează la redactarea îndreptarului pe anii 1975—1976.

MANUSCRIS

Un manuscris al lui Iacov Ben Șimșon la tratatul talmudic *Pirkei Avot* a fost descoperit recent la Toulouse (Franța). Iacov Ben Șimșon a fost unul din discipolii lui Rași. El a trăit în Franța în secolul XII și este autorul unor cunoscute comentarii talmudice.

SĂPTĂMINAL

„Jewish Tribune” publicație bi-lunară ortodoxă din Anglia, va apărea, cu începere de la mijlocul lunii martie, săptămînal. În articolul de fond, prin care se anunță schimbarea se menționează că hotărîrea este urmare a interesului cititorilor și liderilor comunităților ortodoxe nu numai din Anglia. În urmă cu 15 ani, subliniază articolul, cînd a început editarea lui „Jewish Tribune” s-a auzit destul de des întrebarea: „Cit timp va supraviețui publicația?”. Acum, prin trecerea la apariția săptămînală, răspundem celor sceptici, adăugă articolul. Hotărîrea este inspirată de dorința de a se duce o contribuție mai activă la desfășurarea vieții spirituale a evreilor din Anglia.

EXPOZIȚIE

Expoziția „200 de ani de arhitectură sinagogală în S.U.A.”, a fost deschisă la Rose Art Museum de pe lângă Universitatea Brandeis din Boston. Fotografiiile, documentele, desenele, machetele prezentate trasează istoria și dezvoltarea caracteristică tipurilor de sinagogi din Statele Unite. Catalogul ilustrat al expoziției reprezintă, de asemenea, un document al construcției sinagogale de-a lungul a două secole.

EDUCAȚIE

Centrele educative iudaice din Australia, Venezuela și Panama au primit cel de-al cincilea premiu Șazar pentru educație iudaică în Diaspora. Centrul din Melbourne, frecventat de 2.200 de cursanți, a fost distins pentru „activitatea sa perseverentă” și pentru „valoarea clubului său de conversație ebraică”. Premiul pentru America Latină a fost împărțit între cursul de limba ebraică din Caracas (Venezuela) și cel de pe lângă Colegiul Einstein din Panama.

ISTORIE

Congresul Mondial Evreiesc, în colaborare cu Departamentul pentru comunitățile sefarde va edita o lucrare consacrată istoriei iudaismului din Franța. Volumul va cuprinde, în afara informațiilor de natură istorică, descrierea structurii și activității instituțiilor comunitare actuale, a publicațiilor și lucrărilor cu problematica

iudaică. O atenție deosebită se va acorda abordării problemelor de educație și celor sociale.

DISTINCȚIE

Cu prilejul Zilei Independenței Finlandei s-a decernat d-lui Faivel Hasan, Președintele Comunității evreilor din Turku, ordinul „Leul Finlandei”, clasa I, în gradul de cavalier. Comunitatea din Turku este a doua, ca număr, din Finlanda. Dl. Faivel Hasan este și vicepreședinte al Consiliului asociațiilor evreiești din Finlanda. (În această țară trăiesc în prezent 1.750 locuitori evrei).

SEMINAR

Un grup de profesori din învățămîntul primar și secundar din Boston a organizat un seminar legat de problemele holocaustului și genocidului. S-a organizat, cu acest prilej, un curs experimental pentru studierea acestor probleme. În același timp au avut loc dezbateri cu adulți. Scopul acestor manifestări puse sub egida Consiliului de studii sociale din Boston este să pregătească introducerea studierii problemelor respective în programa analitică.

PREMIU

Premiul Groper pe anul 1976 pentru literatură dedicată vieții evreilor din România a fost decernat profesorului Natan Mark și scriitorului I. Gafni. Amintim că, pînă în prezent, această distincție care se distribuie de către un comitet din Israel, a fost decernată d-rului S. Bickel, critic literar, poetului Iacov Fridman, scriitorului I. Peltz și d-rului Theodor Lavi, istoriograf.

CENTENAR

Comunitatea „Col Șearit Israel” din Panama a sărbătorit cea de-a 100-a aniversare. Ziarul „La Estrella de Panama” a publicat un articol despre activitatea comunității precum și fotografia templului așa cum arăta la inaugurarea sa, în urmă cu 100 de ani, și cum arată în prezent. Ziarul notează: „Ca în toate țările în care viața colectivității evreiești s-a desfășurat fără discriminări și restricții absurde și în Panama activitatea lor a contribuit la dezvoltarea patriei”. (În Panama trăiesc aproximativ 2.500 de evrei).

DISTINCȚIE

Premiul literar „Zaharia Ganasolsky” care se distribuie la Paris în fiecare an, a fost decernat scriitorului Iacov Maitlis din Londra și poetului israelian Hirsch Ușerovici. Ambii laureați scriu în limba idiş. Iacov Maitlis a fost distins pentru volumul „De-a lungul generațiilor”. Poetul Ușerovici a primit premiul pentru poemele sale intitulate „În lumea sacrificiilor”.

סאלידאריטעט, מיטגעפיל, איבערגעגעבנקייט

(סוף פון זייט 10)

אונטערדענונג מיטן פרעזידענט פון דער יידישער אגענץ

אין א באראטאנג מיטן קאמיטעט פאר העלפן די קרבנות פונעם ערדציטערניש אין רומעניע, אונטערן פארניץ פון דער האל, ארויסגע- האלטן פון די "ה": יצחק קארן, פרעזידענט פון פאראיין ישראל-רומעניע און יצחק ארצי, מלא-מקום פונעם ראשי-העדה פון תל-אביב, איז באשלאסן געווארן צו זאמלען ביון 100 פאריל "די" א סכום פון 1 מיליאן ישראלעש לירעס און בשך דעם חודש אפריל לכל הפחות 2 מיליאן.

במשך זיין אויפגאבהאלט אין ישראל, האט דער רב הראשי באקומען א גרויסע צאל אנביטן בייזשטייערן און צו העלפן מצד איינעם פאראייניגן, מיטמט און אינסטיטוציעס, ווי אויך זייער פיל בירגער, וועלכע ער האט אנגעוויזן אז זיי זאלן זיך ווענדן צום "עמק לעבן" קאמיטעט, געגרינדעט צו דעם דאזיקן צוועק.

דעם 23סטן מערץ האט דער רב הראשי שליט"א זיך באטייליקט אין דער פלענארער-זי- צונג פונעם קאמיטעט, וואס איז פארגעקומען אין דער עיר פון תל-אביב. וואס איז דער האבן גענומען דאס ווארט: "ד"ר א. הרי אל", פרעזידענט פונעם קאמיטעט; יצחק קארן, עפנטלעכע פארזאמלונגען

ענטפערנדיק אויף די אומגליקלעך בקשות, האט דער רב הראשי שליט"א גענומען דאס ווארט ביי מערערע עפנטלעכע פארזאמלונגען, צווישן וועלכע אויך ביי דער האט איז ארגא- נייזט געווארן פונעם ארבעטער-ראט פון תל- אביב, אין "בית ברענעל", פארשטעלנדיק אויף אן אביעקטיוון אופן דעם מצב פון רומעניע פון דער דאזיקער צייט און פון די שפעטער- טען טעג נאכן ערדציטערניש, האט דער רב הראשי שליט"א דערקלערט, אז געוויינטלעך לאזט ער זיך נישט אריין אין עפנטלעכע שבחים, נישט אין לאנד און נאך ליידיקער אין אויסלאנד, אבער דאס מאל פילט ער די גוטוועגנדיקייט אונטערגעשריבן דעם פערנע- לעכן ביישפיל פונעם פרעזידענט שטאשענק- אומקערנדיק זיך פון אויסלאנד אין פרימארגן נאכן ערדציטערניש, האט ער אנטוויקלט א יוזיעע סעטיקייט, ביון ער גופא איז ארונטער אונטער די חורבות. אויך דעם אופן - האט אנגעוויזן דער רב הראשי שליט"א - האט דער פרעזידענט פון רומעניע געגעבן א פער- זונלעכן ביישפיל פאר יעדן.

אין ראם פון א פרעסע-קאנפערענץ, האט איז געהאלטן געווארן אין בית-סוקולוב, וואו- נאליסטן הויז פון ישראל, האט דער רב הראשי שליט"א געהאלטן א רעדע און ער האט גע- ענטפערט אויף פראגן געשטעלט מצד דער פרעסע. פאר האט געדאנקט די זשורנאליסטן פאר זייער אביעקטיוויטעט מיט וועלכער זיי האבן באריכטעט וועגן מצב פון רומעניע און דורך זיי פאר דער עפענטלעכער מיינונג, פאר די ריגנדיקע סימפאטע און סאלידאריטעט-מא- נעפערטירונג לגבי רומעניע און דעם יידישן

איין דער יידישער וועלט

אן אפטייל פון בני-ברית

א נייער אפטייל פון דער ארגאניזאציע בני- ברית איז געפענט געווארן אין סארסעל (פראנקרייך). דער אפטייל וועט טראגן דעם נאמען פון וועג קאסען, דעם נאבעל פריי- טרעגער פאר שלום, ביו איזט האבן פונקציא- נירט אין פראנקרייך 28 אפזעכט אפטיילן אין 22 שטעט פון פראנקרייך. די פון סארסעל איז די ניין און צוואנציגסטע.

פרעזידענט פון קריסטלעך-יידישן ראט

דער קריסטלעך-יידישער אינטערנאציאנאלער ראט האט אויסגעוויילט צום ערשטן מאל זינט איר 30 יעריקער עקזיסטענץ א פרעזידענט פון מערב-דייטשלאנד, אין דער פערזאן פון ראבי- נער פערטער נאטאן לוינסאן, דער גייטיקער לייכער פון דער קהילה פון לאנד באדען-ויר- טעמבורג. באניצער לעווינסאן האט איבערגע- גען דעם אמט דעם 1טן יאנואר 1977 און וועט מיט אים אפירן צוויי יאר (דער קריס- טלעך-יידישער אינטערנאציאנאלער ראט אנט- האלט פאראייניגט פון צוואנציגארבעט פון מע- רער איראפעישע לענדער).

יידיש פאראייניקט די יידן פון אומעטום

דער שרייבער רפאל אורבאך האט גייסט לאנג געשריבן אין דער דובלינער צייטונג "איריש טיביון", אז "יידיש איז דאס לשון וואס פאראייניקט די יידן פון אומעטום". ער האט רעקאמאנדירט דאס איינפירן פון לערנען די יידישע שפראך אין די יידישע דערציגונג- אינסטיטוציעס כדי, "צו דערהאלטן די ליטערא- רישע אוצרות". פון זיין איניציאטיוו איז אין דער הויפטשטאט פון אירלאנד געגרינדעט גע- ווארן א קאמיטעט פון יידיש ליכענאבער.

א קאטאלאג וועגן ביכער מיט יידישער טעמאטיק

א ביבליאגראפיע וואס אנטהאלט בערך 2400 טיטלען פון ביכער מיט יידישער טעמאטיק איז צוגעלייגט געווארן דורכן וועלט- קאנגרעס. דער קאטאלאג ווייזט גיליון א ריי טיטלען, נאר איז אויך א וועג-הייזער, מיט א פארשטעלונג פון די ביכער, וואס זענען דערשינען אין העברעאיש, יידיש, ענגליש, פראנצויזיש, דייטש און שפאניש.

א ירל (סוף פון זייט 11)

דער זאמען פון די געשמעט רייד האט אויפ- געשראפט אין שווייג, און רציחות זענען געמאלן אויף אידלען. ער איז געווען גענוי- טיסק ארויסצולאזן דעם ווינקל-האק פון די הענט און אבסורדע ארבעט, אומגעזע- כט, א סיסטעם-ארבעט, פיל שפעטער, וועט די צייט פארשטעלן ווערן ווי איינע אין וועלכער די וועלט איז אריינגעפאלן אין דעליר, ווען די געשיכטע גופא האט אויסגעזען שווער- דראק. אבער אידל האט אויך אין יענע מא- מענטן אויפגעהיט ווי קלארן קאסע. ער האט פארגעזעצט צו לעבן, צו טון עפעס, ווי חיי- ציק, כדי די לעבנס-גאנצע וועט זיך רעאליזירן. דער איז יענעם מיטן וועגער פון 1944, ווען דער ספיטער האט גענועזאגט דעם לאנד. די שווער, אז ער האט גענומען א סוף צו דער דיאטאטור, און צוואמען, מיט איר אויך די אונטערדיקונג, האט אידל זיך געפינען צווישן די ערשטע, וואס האבן געהערט און געפאלגט דעם דורף. דעם אנדערן טאג און די איבעריקע טעג איז ער געווען א באנעמאט- וואלד. צווישן יענע וואס האבן פארטיידיקט דאס לאנד און דאס לעבן פון די מענטשן. אידל, דער זון פון חיימען, דאס אייניקל פון אידל וועלכערשטיין, נעמט אויס שייכלט נאך היינט צו אים פון דער פארגעלעטער פא- טאגראפיע אויף דער וואנט פון זיין צימער. פון רומעניש: ון, ט.

אלטע כתב-ידן

די עפנטלעכע ביבליאטעק ביים וועטעווער- אוניווערסיטעט פארמאגט צווישן אנדערע אי- טערעסאנטע פאנוסקריפטן: ווינסשאפ- טלעכע ווערק, פילאסאפישע טראקטאטן וכו'. סע געפינען זיך דאָרט טעקסטן פון דרייצנטן און זיבעצנטן יארהונדערט. סע געפינט זיך אויך א כתב-יד פון א הנך, געשריבן אין פונפצנטן יארהונדערט. דער טעקסט איז גע- שריבן אויף צוויי שפאלטן און ביי דער צייט געפינען זיך פירוש און באשרייבונגען. דער כתב-יד האט געקערט צו דער איטאליענישער משפחה פינפט.

לזכר פון אליא ערענבורג

אינעם פארלאג, "סאטעסטי פיסאטעל" פון מאסקווע איז דערשינען א בוך געווינדעט דעם זכר פונעם בארימטן סאטעסטישן שרייבער א- ליא ערענבורג.

אין דאזיקן באנד זענען אריין מאטעריאלן, אין וועלכע א גרויסע צאל סאטעסטישע שריי- בער, ווינסשאפטלעך און באוואוסטע פערזענ- לעכקייטן ברענגען צום אויסדוק ווערערע הויכע אפשצאנונגען וועגן אליא ערענבורג. דאס בוך איז באצירט מיט דער באקאנטער צייכענונג פון פיקאסא וועגן ערענבורג.

א ביאגראפיע פון אלבערט איינשטיין

אין פארלאג, "סאטעל-שמיר" פון ציריך איז דערשינען א בוך "איינשטיין - דער ש- פער און בונטאר", א ביאגראפיע פונעם גרויסן ווינסשאפטלעך, דאס בוך, געשריבן פון באנעש האפמאן און העלענא דוקאט, נאענטע מיטאלע- טער פון איינשטיינען, אנטהאלט פיל דאטן וועגן לעבן און שאפן פון אלבערט איינשטיין.

יידישע וויטאליטעט

"די נחום גאלדמאן, פרעזידענט פון יידישן וועלט-קאנגרעס, האט נישט לאנג באוואוסט ווע- געווען, קאממעטירנדיק די אונזענווהייט אין קאראקאס פונעם לייטער פון דער וועלט-ארגא- נייזאציע, האט די צייטונג, "על מאנדא" גע- שריבן: "די וויטאליטעט פון נחום גאלדמאן שפיגלט אפ די עקזיסטענץ גופא פונעם יידישן פאלק. אויב ער נעמט אין באטראכט דעם רעאלן מצב וואלט מען געקאנט זאגן אז דער מנהיג פון דאזיקן פאלק איז א "זקן". אבער ער באווייזט זיך פיל מיט לעבעדיקייט, איז אקטיוו אין דער יידישער וועלט-באנענונג און אקציונירעט ענערגיש לסבות דעם שלום. מיר האבן געהאט דא, אין קאראקאס די גע- לעגנהייט צו קאנסטאטירן וויפיל לאגיק און וואס פאר א פילאסאפיע, וואס איז נישט צום אפערעל, אנטהאלטן זיינע טען".

פרעסע-קאנפערענץ

קיבוץ פון לאנד, דער פרעזידענט פונעם קא- מיטעט פאר העלפן די קרבנות פונעם ערד-צי- טערניש, ד"ר א. הריאל, האט געווענעט א- באסאדאר פון מדינת ישראל אין בוקארעסט, האט באניצט און ווארעם געדאנקט פארן רב הראשי שליט"א.

אנהייבנדיק ביים אקומען קיין ישראל, וואו ער איז אפגעווארט געווארן ביים פליפעלד פון ווינסשאפטלעך און במשך זיין גאנצן אוי- אנטהאלט האט דער רב הראשי שליט"א געהאט אן ענגן קאנטאקט מיט דער פרעסע, ראדיא טעלעוויזיע, ענטפערנדיק אויף פראגן און האט געגעבן מערערע אינטערוויען.

דער רב הראשי שליט"א און די רבנות "ד"ר רוון האבן זיך באטייליקט אין דער סע- סיע פונעם לייטונג-ראט פון העברעאישן אוני- ווערסיטעט פון ירושלים, זיי זענען געווען די געסט פון בית-החנך, אויך ביי אנדערע עפנטלעכע מאניפעסטאציען.

דער רב הראשי שליט"א האט געדאוונט ביים כולת העברי און דאָרט געזאגט א קדיש נאך די קרבנות פונעם ערדציטערניש.

בעת זיין ווילן אין ישראל, האט דער רב הראשי שליט"א געהאט אן אונטערדענונג מיט "ד"ר יאן קאליאטש, דער רומענישער אבמאט- דאר.

ביים אכפארן און צוריק קומען קיין בוקא- רעסט, איז דער רב הראשי שליט"א און די רבנות "ד"ר רוון געווארן באגלייט און אפגע- ווארט פון דער לייטונג פון דער פערזאנלעכע און פון דער בוקארעסטער יידישער קהילה. עס איז געווען אנוועזנט דער פארשטייער פון רעליגיע-דעפארטאמענט.

קהילה - מדעות

קאלעקטיווע סדרים

סע וועלן ארגאניזירט ווערן סדרים, 2טן און 3טן אפריל, ביי וועלכע סע וועלן זיך באטייליקן די מנהיגים פון דער פערזאנלעכע און פון דער בוקארעסטער קהילה, ראש מיט בבל-סדר, דער רב הראשי "ד"ר דוד משה רוון שליט"א.

זמן התפילה

ערב פסח זענען אפריל וועט מען דאווענען נען מנהגים-מערב אין אלע בוקארעסטער שילן א זייער 19.

די יום-טובדיקע דרשה

אין לאנד-עמפל וועט דער רב הראשי שליט"א האלטן די יום-טובדיקע דרשה א זיי- גער 19.30 דעם 2טן אפריל.

קאנטינענטלער פסח

אין יאס, דאנארא, באטשאן, באקעא, גאלא, קלוש, אראדעא, אראד, באיא-מארע און טימאטארא וועלן פונקציאנירן כשרע קאמפלעס ביי די קהילות וואו מע וועט קאנען עסן אלע אפט טעג פסח.

קהילה - מדעות

די שבת-הגדול דרשה

שבת-הגדול, דעם 2טן אפריל א זייער 10 וועט דער רב הראשי "ד"ר דוד משה רוון שליט"א האלטן די שבת-הגדול-דרשה אין דער מלבי"ם שיל.

א "סדר" פון תלמוד-תורה תלמידים

דאנערשטיק, דעם 31סטן מערץ א זייער 17, איז דער גרויסער שיל פון דער וואסילע אדאמאקע נאס, אין דער אונגעווענליכער פון רב הראשי שליט"א און די אנדערע מנהיגים פון דער פער- דעראציע פון די יידישע קהילות אין רומעניע, וועט פאקלוימען אן אפריכטן א סדר דורך די תלמוד-תורה תלמידים.

די בעלי-ביתם ווערן פארבעטן זיך צו בא- טייליקן.

כשר לפסח אין רעסטאראן

דאס כשרע רעסטאראן פון דער בוקארעש- טער קהילה, אין דער פאפא סאטאליסא ניר מער 18, העט אויך היינאר פונקציאנירן, וואו סע וועלן קאנען עסן כשר לפסח גאנץ יום- טוב, אנהייבנדיק מיט ערב פסח, 2טער אפריל ביזן 10טן אפריל, מיט אנערע באצאלט א וואס וועלן זיך פארטייליקן פון פריער.

מעסאזש
לכבוד פסח תשל"ז

פון רב הראשי ד"ר דוד משה רוזן שליט"א
צו די יידן פון רומעניע

ליבע ברידער און שוועסטער,

הג המסכה — דער יום טוב, וואס דערמאנט אין יענער נאכט אין וועלכער דער מלאך המות האט איבערגעהיפערט (פסח איז אין לשון קודש „אריבערשפונגען“) איבער אונדזער הייזער.

זמן הרתנו — דער יום טוב פון אונדזער פרייהייט, און;
הג האביב — דער יום טוב פון פריילינג.

אס זענען די דריי נעמען פון די 8 טעג יום טוב, וואס הייבן זיך אן אין מיטן חודש ניסן, אין די נעכט אין וועלכע מיר זענען זיך ארום די טראדיציאנעלע סדרות. כרי צו דערציילן וועגן די אסאליקע ניסים פון אונדזער פסח.

דער מלאך המות האט נישט בלויז און פאל געשניטן אין אונדזער רייען, אומציי-ליקע מאל האט ער פארטרויערט אונדזערע היימען, אבער אין דער דאזיקער נאכט פון פסח דערציילט דער פאסער פאר וויין וון, אז „שככל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו ותקדוש ברוך הוא מצילנו מידם“. אין יעדן דור זענען אויפגעשטאנען קעגן אונדז, כדי אונדז אומצו-ברענגען, אבער הקדוש ברוך הוא האט אונדז מציל געווען פון יעדער הענט.

דער נס פון איבערלעבן, דאס טיוונטער יעדעס איבערלעבן, די עקזיסטענץ פונעם דאזיקן פאלק לייקט אפ די ביאלאגישע געזעצן פון דער געשיכטע, אונדזער שטענדיקער זיג איבערן מלאך המות, אס איז די ערשטע באדייטונג פונעם נאמען פון דאזיקן יום טוב: פסח.

„לא אמות כי אחיה ואספר מעשה ק—ה“ (תהילים קיח—יז), איך וויל נישט שטארבן נאר לעבן, און דערציילן די מעשים פון גאט, אס דאס איז דער מענטש אונדזערער, פון די „עדות פון דער געשיכטע“. וועלכע בלויז דורך אונדזער ניסמדיקער עקזיסטענץ זאגן מיר עגות דינס טיוונטער יארן, אז עס איז פאראן א גאט איבער דער וועלט, אז „יש דין ויש דין“.

אונדזער פרייהייט, זמן הרתנו, איז די עפאפע פונעם ערשטן זיג פון די שקלאפן איבער די טיראנען, וואס מיר דערמאנען אין דער הגדה, וואס מיר זאגן אין די סדר גענט פון פסח. די פרעגט האבן אויפגעצייטערט ווען זיי האבן געזען אז עס איז מעגלעך, אז די שקלאפן זאלן נעמען אן זייערע אייגענע הענט זייער גורל. די אייגענעוועג רוקנס, פון די שטיינדיקע אונטערדריקנדיקע הייטן, האבן זיך אויסגע-גלייכט, דער מענטש האט באקומען דעם זעלבסטבאטאוסטויין פון וויין ווירדיקייט.

פאר וואס — פרעגט רבי יהודה הלוי — פאר וואס דערמאנט נישט דער ערשטער געבאט פון די עשרת הדברות, די גרעסטע מעלה פון היינט, אז ער איז דער באשעפער פון הימל און ערד, און באגניגט זיך בלויז מיט „אשר הוצאתיך מארץ מצרים“? „חילל — ענטפערט ער, אויסדריקנדיק אונדזער גאנצע השקפה וועגן לעבן — עס איז העכער ווי די יצירה גומא, דער געדאנק פון פרייהייט וואס האט אריינגעדרינגט אין דער נשמה און אין מענטשנס מוח. די גאנצע בריאה איז נישט בארעכטיקט צו עקזיסטירן, נאר ווען די פרייהייט האט גובר געווען די אונטערדריקונג קייטן, ווען דאס שקלאפהייט האט אויף“.

אס דאס איז די צווייטע באדייטונג פונעם יום טוב פסח, אין וויין נאמען פון „זמן הרתנו“, דער יום טוב פון אונדזער פרייהייט.

הג האביב — דער יום טוב פונעם פריילינג. דער זיג פונעם לעבן ווערט און געזאגט דורך יעדן גרענעץ, ווערט געזינגען פון די שוואלבען, ווערט אויסגערופן דורך אונדז, ווען מיר זאגן אן אין דאזיקן יום טוב דאס אויסלעבן פון דער גאנצער נאטור, דער מענטש-לעכער אפטייטונג וואס באווייזט אלע שוועריקייטן, און וועלכע בלייבן אין א בוראעוולט, אין א וווינקל און אויפגעבליעטן עתיד פאר דער גאנצער מענטשהייט.

ליבע ברידער און שוועסטער, לאמיר לערנען פון דער דרייטאזיקער באדייטונג פון די פסחדיקע טעג. לאמיר פארענפאן אונדזערע כוחות כדי ווידער אויסצובויען אויף די חורבות, וואס זענען איינגעפאלן ארום אונדז, דאס נייע לעבן, אין וועלכן סע זאל נישט בושעווען מער דער מלאך המות, אין וועלכן סע זאל זיין דאס לעבן מיט זיינע וואונדערבארע אידעאלן.

אין אונדזער קהילה-מוסדות, אין די קולטור-אינסטיטוציעס און פון סאציאלער הילף, וואס געניסן פון פולשטענדיקער הילף מצד דער מאכט פון דאזיקן לאנד, לאמיר פאראייניקן אונדזערע כוחות כדי צו האלטן ברענענדיק דעם תורה-פאלק, כדי צו רעספעקטירן אונדזער אוראלטע מנהגים, כדי צו לינגערן די לידן פון די זקנים, קראנקע, כדי צו דערהאלטן אונדזער טראדיציע, וואס מיר האבן באקומען פון אונדזערע אבות אבות. צו פארשטיין מיט הייסן פאטריאטיש און ליבשאפט צום פאטערלאנד, וואס איז מול מיט מענטשליכ-קייט און יושר, פאר רומעניע אין וועלכער העכער א האלבן יאָרטוינט האבן געוויקט אונדזערע יידישע קהילות און בייגעטראגן פארן אויסלעבן פון דעם לאנד, לאמיר פאראייניקן אונדזערע באמאגנען מיט די באמאגנען פונעם גאנצן פאלק, אין קאמף פארן אויסהיילן די לידן וואס דער קאטאקליזם האט אנגעמאכט כדי דאס לאנד זאל קאנען ווייטער שפאנען אויפן וועג פון פארשריט און גליק.

זאל השם יתברך אייך בענטשן און שענקען אייך אלע, ליבע ברידער און שוועסטער, דאס טייערסטע וואס דער מענטש קאן זיך ווינטשן: נחת רוח.

מיט דער טראדיציאנעלער ברכה: הג כשר ושמה!

ד"ר דוד משה רוזן
רב הראשי

פרעזידענט פון דער ענדעראציע פון די יידישע קהילות
פון דער סאציאליסטישער רעפובליק רומעניע

סאלידאריטעט, מיטגעפיל, איבערגעגעבנהייט

דער באזוך אין ישראל פונעם רב הראשי שליט"א
און די רבנית ד"ר רוזן

דאזיקן לאנד, האט ארומגענומען די גאנצע ישראלישע געזעלשאפט, געפיענדיק אומציי-ליקע און אימפעסאנירנדיקע מאניפעסטיר-רונגס-פארמען. דער דאזיקער גייסטליכער מצב איז געלוגען כאראקטעריזירט געווארן פונעם רב הראשי שליט"א אין איינער פון די פיל עפנטלעכע דערקלערונגען: „ביי אונדז האט די ערד גלוציגערט; ביי אייך זענען די הערצער דערציטערט געווארן; די דאזיקע פראגע איז איבערגענומען געווארן דורך די צייטונגען, וועלכע האבן אונטערגעשטראכן די דאזיקע אידענטיפירונג, אין אן עת צרה, מיט רומעניע, איז דער אויסדרוק פון באוואונ-דערונג און רעספעקט וואס ישראל האט איר פאלק האט בלויז א לאנד און א אידל פאלק, לבני איר גרויסן מנהיג ניקאלאי טשאשעסקו.

יעדער באזוך וועלכן סע מאכט אין ישראל דער גייסטליכער מנהיג פון דער יידישער קהילה פון רומעניע האט זיין וויכטיקייט, זייענדיק נאכ-געפאלגט פון דער עפנטלעכער מיינונג און ברייט קאמפאניט. אבער דער דאזיקער בא-זוך, געמאכט צוזאמען מיט דער רבנית ד"ר רוזן, אין די טעג פון 15—25סטן מערץ ד"ר האט געהאט א לגמרי באזונדערן כאראקטער און אפאלאנג. פארקומענדיק אין א קורצער צייט נאכן ערד-ציטערניש פונעם 4טן מערץ, האט ער אויך זיך געצויגן די אלגעמיינע אויפ-מערקזאמקייט, געבנדיק די געלעגנהייט פאר ווירנדיקע סימפאטיע-מאניפעסטאציעס און פון סאלידאריטעט מיטן רומענישן פאלק און מיט אונדזער קהילה. די כוואליעס פון סימפאטיע פאר רומעניע און פאר איר העלדישן פאלק, וואס איז ארויס מצד די יידן אפשטאמיקע פון

אויפנאמע ביים פרעזידענט פון מדינת ישראל

פאר דער ברייטער אקציע פון דער ארגאניז-ירטער הילף אין ישראל זינטן ערשטן טאג. דער פרעזידענט פון מדינת ישראל האט אויסגעדריקט פארן רב הראשי שליט"א זיינע ווארעמע ווינטשן ווידער אויסצובויען די איי-גטע סטענציעס און קהילה-מוסדות, וואס האבן געליטן באשעדיקונגען ביים ערדציטערניש, און פארזעצן א רעליגיעז און קהילה-לעבן אין די באדינגונגען פון פולשטענדיקער פרי-הייט, פון וועלכער מיר געניסן אין רומעניע. אין שייכות מיטן קומענדיקן יום טוב פסח, האט ער איבערגעשיקט פאר די יידן פונעם לאנד די טראדיציאנעלע ברכה: הג כשר ושמה. די אויפנאמע איז פארגעקומען אין א שטי-מונג פון ווארעמער פריינדשאפט.

דער הויכפונקט פונעם באזוך איז געווען די אוידיענץ ביים פרעזידענט פון מדינת יש-ראל, פראפעסאר אפרים קציר, וואס איז פאר-געקומען דעם 20סטן מערץ ד"ר. דער פרעז-ידענט קציר האט זיך גאנצע אינטערעסירט וועגן די פארשטאנדענע ערדציטערניש, ער האט נאכגעפאלגט מיט גרויס אויפמערק-זאמקייט דעם באריכט וועגן דער רעטונג-אקציע און פון דער הילף פאר די געליטענע, אויסדריקנדיק זיין גאנצע ביליד און סאלי-דאריטעט מיטן העלדישן רומענישן פאלק, זיין רעספעקט לבני וויין גרויסן מנהיג.

דער רב הראשי שליט"א האט געדאנקט פאר די אויסגעדריקטע פריינדלעכע געפילן און

די ברכות פון די רבנים ראשיים פון ישראל

די הויכע רעליגיעזע מנהיגים האבן געשיקט זייערע ברכות דעם רומענישן פאלק און דער יידישער קהילה פון דאזיקן לאנד.

ביידע רבנים ראשיים זענען מיטגלידער אין הילף-קאמיטעט פאר די געליטענע פונעם ערד-ציטערניש אין רומעניע און האבן ארויסגע-לאזט א רוף צו די קהילות פון ישראל, אז זיי זאלן ברייט ביישטייערן צו דער הילף-אקציע.

באגעגענישן מיט מיניסטארן און ערזענלעכקייטן פונעם עפנטלעכן לעבן

עס איז געווען אנהענגט ה' שלמה אבינרי. ה' מיניסטער אלון האט אויסגעדריקט זיין מיטגלידע מיט די קהילות פונעם ערד-ציטער-ניש אין רומעניע, זיין רעספעקט און בא-וואונדערונג לבני דעם רומענישן פאלק און זיין אפמירערשאפט. בלייכצייטיק האט ער ארויסגעזאגט זיין לויב פאר דער טעטיקייט פון דער יידישער קהילה און פאר זיין גייסטיקן מנהיג. ער האט אנגעוויזן, אז ער היט אויף אומפארגעסלע: זכרונות פון זיין באזוך אין רומעניע, זיינע באגעגענישן וואס ער האט גע-האט מיט די פארשטייער און מיטגלידער פון דער קהילה.

דער רב הראשי שליט"א און די רבנית ד"ר רוזן זענען געווען די געסט פון די מנהיגים פון דער עירייה ירושלים עיר הקודש; זייענדיק בא-גריסט מיט באזונדערע אכטונג מצד ה' צי ריון, ממלא-מקום פונעם ראש-העירייה טעדי קאלעק, אין וועמענס נאמען ער האט אים איבערגעגעבן סימבאלישע מתנות.

(סוף אורף זייט 9)

בייטראג פון אונדזער קהילה צום מענטשלעכקייט-פאנד

דערציטערניש" פון די פאנדן פון דער פער-דעראציע און פון די קהילות, און 200,000 ל"י זענען פון די פרייוויליגע בייטראגן מצד דער לייטונג און אונדזער אנגעשטעלטע, וועלכע האבן באשלאסן בייזשטראגן מיט א חלק פון זייער געהאלט, ביי סוף פונעם יאר.

א' ד ק

איבעראנדערשטנדיק אלץ סקערער. אין דער
וויקיפּעדיע וועלט וועט לעבן זיין וון, היינט...
אויף וועלכן אופן יאוו וועלעס וועט זיין, וועט
ארט? נאך א גרעסערן ישוב הדעת וועט אירל
נעמען זיין וון ביי דער האנט און צוזאמען
וועלן זיי איבערטרעטן די שוועל פון דער טי-
פאָגראַפֿיע. "ארגוט."

דער בעל-בית האָט פאַרשטאַנען דעם חוץ
און טאַקע אין זעלבליקן טאָג איז נעשטאַרבן
די קינד־הייט פון היימען. ער וועט אָבער באלד
גענוואוינען ווערן וואָס ס'הייסט אַ חינוּלהאקן,
אַ רענאַל, אַ באַטשען און די אנדערע אונזערע
דרוקער-קונסט.

...און די יארן זענען ביסלעכווייז פארביי, דאס אלטערצייגלג און געזאקטש צווישן בינען פארפיר, די הינט זענען אים תמיד געווען שווארץ און דעדר ריח פון דער טיפאגראפיע, א געמיש פון בליי, מיט און פאפיר, האט זיך אים אייגענאמט און פלומבינס, אין דער הויט, אין די האר, די יארן פון אויסלערנען די מלמאכא זענען לאנג פארביי, ווען עס איז ער קומען די צייט אויסצווייזלען דעם גורל. ער איז געגאנגען שווארץ צוגעטיילט 1911 אין פאנאטעריע נעגמענט פון סירעט. אין יארם פון דעם דאן פונעם רעגירמענט האט ער מיטגעמאכט די פאלאשן אירלע זילבערשטיין האט זיך צוריקגעקערט מיט א מעדאל אויף דער ברוסט. ער האט זי באקומען א פאלאשן טיפאגראפער, וואו ער האט זיך פאר-האלטן באשיידן אבער מוסק, פונקט אזוי ווי פארשטער אירל איז 1877. ליינדע האט זיך אבער שוין אירל נישט געפינען צווישן די לע-בדיקע. ער איז פארשוואונדן אין דער שטיבל, בלויז זיינעקע האט דערפון גע-וואוסט, אזוי ווי ער האט געלעבט. נאך אים זענען געבליבן נאר די ניימאשיין, קלענעלע שרעלעך און ביגלאיינע און זיך בילד אויף א פארנעמלע קארטאן אין דער אוניפארמע און אין פאנאטעריסט, מיט דער מעדאל אויף זיין ברוסט. די דאזיקע פאטאגראפיע איינגעזאקטש פון הימען, האט געצויגן די אויפגעקומענע פון יעדן וועג סע האט אייבערגעשרעלט די שוועל פונעם ארעמעם שטיבל פון דעם גרויסע ווארטאל פון גא. א.א.

דערנאך, אין א שטיקנדיקער גאס פון איי-
גוסט 1916 האבן ווידער זיך געלאזט הערן די
ווייניגסטעס און זיך געלעצט האבן ווידער א-
געהויבן שלאגן. חיי האט דערהערט זייער
רוך, האט אוועקגעלייגט דער ווינק-האקן און
זיך האט ער געפאלן ביים וויין איינהייט. מיט
זיין רעגיימענט, דער 11טער אינפאנטעריע סי-
רעס, האט ער האלטן שטארק געקענט מאכענעם
פון מאראקעס, ער איז פארלעצט געווארן.
ער איז געלעבן אין א לאזארעט, דערנאך האט
ער זיך אויסגעהילט און האט זיך צוריקגעשטעלט
אויפן פראטעסטעל, וואו ער האט באקומען דעם
ראג פון א סערושאנט. ביים דעמאבליוויז-
האט מען איז געגעבן אן ארדן, געזעצן
קרייץ", וועלכן זיך האט געטראגן אויך ווידער
ברוסט מיט שפעטוויינער שטאלן, נעבן וועל-
כען ווירטועטא מיליטארא", ווען עס זענען
געווען די גרויסע גאנצאנאלע מייטעס.

און די יארן זענען פארביי, מיט גרויסע דאנות און קליינע פירידן. און חתונה האבן-קינדער, די ארבעט אין דער רוק, די עצה און מישע קרויז, ארבעטלאזקייט, דחקו. די ארבעטלאזקייט און דאס דחקו האט חיימע ברוואטס קיין בוקארעסט ארום 1929, דער האפטונג אז אין דער גרויסער שטאט וועט ער בעסטינען לייכטער צו פארדינען דעם שטיקל ברויט פאר אים און פאר זיין הויזע-ניסט. א האפטונג פון אן אילוזיע, ווייל דער צורט און דאס דחקו האבן געטראפן זיין נישט אדעס, פאסטמערקלי ווייניגער און נישט און אין ביכן האבן זיי אים אין גאנצן ביידע קומען. ער איז נאך נישט געווען קיין 42 יאר אלט. ווען ער איז געשטארבן.

ו"ן וון, אידל, טראגנדיק דעם נאמען פונעם יידיש, איז געבליבן אז ער זאל זיין אליין באנען א חוץ לעבן. און דערצו נאך טראגן דעם עול מון דער משה, איז געבליבן אן א שפייזער. ער איז געווען איינער, מיט פארשערשט אויגן און בער, איז אפגעטן מה, דורשטיק נאך וויסן. משה איז געווען אזא אומניסטיגער שווער אים.

(סוף אויף זייט 9)

[illegible]

וועלט איז באשאפן געווארן מיט
א הא' השאלה מיט דעם פרעג:
"גיין", דער סוד פון איר פראגרעס
באשטימט טאקע אין דער אומ-
געווענלעכער קייט, וועלכע פארענט-
פערט, רויט נאך רויג, די גרויסע
פראגן פון דער מענטשלעכער
קאנסטענץ.

היוויו תלפסן מוראסער
עקאט אטערקע דעם באאסער
לאר אומקוקערס ווד ארם
אודו דער גרויסקע פונעם
ווינערקעס וון ווונדערבארער
אראפאנעס וון ווינאומקערס
אראנקערס און גרעניקעס ווד
אראנדערס מיטן לעהליקס
ווד אה"ה", ווער האט דאס אלץ
אסאן? דער ערשטער ווינער
ראגע וועלכע האט ערשטערט
דעם מענטש אוי געווען: "א
ת", "מענטש ווי ביסטו?" א
ראגע וועלכע האט דער גרונדעוול
וועט מענטשנס באזעצן ארועט
צווען און לעבן.

[illegible]

אנדערש? " יא, מיט וואס איז
אנדערש איין מענטש פון אנדערן;
איין פאלק פון אנדערן, או ס'זאל
באקעמטן אויסצוגראבן צווישן
זי א תחום? פארוואס זאלן איין
ניקט זיין זאט און די אנדערע

הונגערדיק? פארוואס יצא, מה?

פריערדיקן נומער פון דער צייטשריפט
ייר פארעפנטלעכט א ידיעה וועגן א
צאל מעסאזשן פון מיטגעפיל און סא-
זעט וואס זיינען באמערקטע נעווארן פון

ראציע פון ד
(ד"ר לאוואס
ראט פון די
נאצישן דאקט

[illegible]

נפטר געוואָרן דער גערער

ירושלים איז נפטר געוואָרן ב' אדר
דער גערער רבי הצדיק ר' ישראל
זצ"ל.

רבי, ר' ישראל אלטער, איז געבוירן
צוריק מיט 82 יאָר אין שטעטל גער,
ער איז געקומען קיין ארץ ישראל

ירושלים איז נפטר געווארן ב' אדר

דער גערער רבי הצדיק ר' ישראל זצ"ל.

אין די לעצטע רגעס פון זיין
עקזן, בערונגס עס משה'ן
אויבערשטעטן חסד, ער זען
עס גורל פון די קומענדיקע
דורות, שטענדיק פון זיין תורה.
זיין דער ווייט אויגן באהיטן
אין דער אוועקצוגעבן לויט
עס-מעג זיין וועלכן מ'זעלן
אומקומענדיק ווערן די פאנעל
רעגערן פון געזעכטקייט צווישן
עמעסן, אדאס משה מרדכי עולם
זענען מוט דער פאנעל: אין די תורה
זיין שטח "דאס אין די תורה,
זיין עולם, און דאס איז
זיין שר?"

"שאלות ותשובות", מורחב
 וימלא כושם. ונגמיר עז
 ונעפצור אומרענס, מור האבן
 פארן וך אינסגעשטעלט מיט
 אן אלץ ערן מור האבן כושם
 עקענס פארשטיין זינען דרכים.
 "Credo quiam absurdum"
 "גלויבן אפילו עס ס'זאגן אבן
 וורד" אזי פונעם דער היפער פון
 ווייניקער השגה. מור וויין
 מורדארשטען, מורד ארונים
 ווייניקער און דר סודות פון דער
 עקסענט מיט דער הילף פון
 פראגן.

...דער סדר ווערט געלאזט
זיטן שפעטער ברייט די מיר ס'זאל
רעגולער ווערן דער חשובער גאס:
ליתו הכביא. ער וועט זיין דער
אלט פון דער פולשטענדיקער
אפריינג פונעם מענטשן, ער וועט
זיין דער מבשר פון משיח ציון.
דאס ליכט פון פארשטאנד וועט
אדערקען זיין גאנצע וועלט.
"תשבי תרץ קשות ואכיעות".

[illegible]

דעמאלט, נאך דעמאלט וועלן מיר
ידן נישט מער ענטפערן מיט א
נשיה אויף א קשוח.

דישע קהילות פון יוגאסלאוויע
פון קאדעבורג, פרעזידענט)
ישע קהילות פון טשעכאסלא-
ווין באס, פרעזידענט; פאר-
ידישער אנטפאשטמיטער רע-
(שארלס לעדערמאן, פרעז-
ישא דוד אסעא, רב הראשי
פאר באראבאנד ניו עברית, ירו-
ר אריה טארטאקאווער, פרעז-
עקטעסאר); וועלט ראס פון
ע. "מורח", ירושלים (הרב פון
פרעזידענט); רב הראשי פון תל-
ידידה פרענקעל; שלמה זלמן
ירושלים; אגלאניאציט
שאל (טול ראזענשטיל, פרע-
פראנקרייך (ד"ר הערני ציג-
ר עמאנועל בולו, רב הראשי
ירושלם); יידישע קהילה פון מינע-
ס, פרעזידענט); קריסטלעכע
שראליפפע-דיסעלדארף (יא-
שניידער, פרעזידענט). (אס-
גאווא, ראטנפארבאנד; היס-
קאגנרגיישן, מאנטשעסטער
זון, נבי, ראש העיריה פון באר-

לפסח תשל"ז אנו מאחלים לכל קוראנו:

חג כשר ושמח!

דברי תורה

מאת חכמי רומניה וגאונים ז"ל

ליקט ועיבר הרב יצחק מאיר מאירילוס

ו, שאינו

יורע לשאול

לשאול ואין לו כל מושג וענין ביהדות, יען שהבית נחרקו מכל תוכן יהודי, והיה „לך" לאות נאמר לאב, ראה, שאיזה את ווכר מיהדות יהיה ניכר ונראה כך בביתך ובהתי נהגות ואז לא יהיה לך בן שאינו יודע ל-שאול, כי על כל פנים ידע שמץ מהיהדות יודע לפחות על מה לשאול, וקבעו חכמינו ז"ל במסכת פסחים (ק"ה-א) כי על הכוס הרביעי גומר עליו את ההלל ואומר עליו ברכת השיר, יגיע הזמן כי גם השאינו יודע לשאול יווכח כי עליו לשיר ולהלל אהנו ביחד, חג כשר ושמח!

לפרשת שמיי

„יון ושר אל תשת בבאכם אל אהל מועד" (ויקרא י"ט). ומנא בדרש רבה (פ"ב, סוף א"ת ד) „לא מחו שני בנין של אהרן אל מפי שונאיו שחיו יין". ויש להסביר המדרש על פי מאמרם ז"ל במסכת עירובין (דף ס"ה-ב) לא נברא יין אלא לנחם אבלים שנאמר „תנו שכר לאובד ויין למרי נפש" (משלי לא-ו) והם היו אבליים באותה שעה לכך הוזהרם עם כל זה לא ישתו יין, ויש להוסיף במה שהוצרך ביותר להזהיר על היין, כי לפי מקרא הקודש, עבודת ד' צריכה ל-היות בשמחה ובטוב לבב כמו שנאמר (דברים כח-מו) „תחת אשר לא עבדת את ד' אלקיך בשמחה... ובטובה לבב" וכמו שנאמר (דברים ק-ב) „עבדו את ד' בשמחה והם שהיו אבליים ועם כל זה נצטוו לעבוד באהל מועד כמאמר הכתוב „ומשחת אהל מועד לא תצאו" (ויקרא י-ז) ובתולדות הכהנים שם „כפי אפילו שלא בשעת עבודה, תלמוד לומר (כ"ב) אמור כא-יב) ומן המקדש לא יצא ולא יחלל את מקדש אלקיו. אימתי אינו יוצא ולא יחלל הוא אומר בשעת עבודה, והיה עולה על דעתם שיעשו תחבולה שיהיה להם אפשרות להיות בשמחה ובמה לפי דברי הכתוב, „ויין ישמח לבב א-נוש" (תהילים קד-טו) אבל באמת אין זה עבודת הקודש אמיתיים יען שעליהם לעבוד בשמחה עצמית, בלי שום עור ור גשמי, מחוץ לגשם. ובאם לא היה מבחינת אש וזה. ולש-טחם שחיו יין גם כן מותר, לכך הוזהרו כאן על היין ובהו יובן דרשת חכמינו ז"ל שחיו יין נכנסו למקדש דדרשו סמוכין, דבארי אחד הנחם ארוגים ומשולבים ולפי דרכנו יש להבין מה שנאמר „ויהיו בהן אש וזה" ויקרבו לפני ד' אש וזה. דלפי הנראה הדברים כפולים דהרי זה האש שנתנו ועל המחתות היא בעצמו האש וזה. ומסדר הדברים נראה ששנים המה ולפי ההסבר שהסברנו נכון מאוד דהאש וזה כולל גם שחיו יין שישפיע התלהבות והיא סיבה שחיו לנפש אש וזה.

פתיחה ל"סדר" של פסח: השאלות

מאת הרב הראשי ד"ר דוד משה רוזן

כל המרבה לספר ביצואת מעדו, מתחיל בחקירת ארבע הקשיות. הקשיות האלה מסמלות את קי לסתר פנים האמונים של היהדות שבה אנו מתארים והיא מכלה את סוד קיומנו היומיומי זה „אפי שנה, אנו מקשים ומקשים שוב, אין אנו מסתפקים בהלכה פסוקה, אלא רוצים למצוא את נהיגת ההגיון שבה ולעקוב אחריו במכלנו, וס התלמוד כלו חרות, כחשט השני, בשעת זו של קשיות ואמירות, אף כי פוסק ההלכה למעשה או מחבר המכתב המוסרי ידוע לכל כאישיות נפלאה כרבי עקיבא או רבי יהודה או אחרים כמותם, מותר לו גם לקטן תלמי מידים להקשות: מנול? זה מנין רר? זה מנין מקור שאלת? מה המידה? לומר כך? ותקשקש מותרו שלא ותקשקש מלתרין את הקשיות, מאי קא משכיל לן? המשיכה נא למתוח את חוט ה-הגיון עד שנגיע ביותר אל מסקנת הקושש העצבת לנו, השכל הישר מותח את האמת כוונות ומנחם אותה וכשימצא כלשהו שאינו מוכן הושב, הוסיף שוב הקשיות, לפנים הין, ואולי יחסם גם כיום אנשים כאלה העלולים להתל במגמתו של יהודה ליענות על כל שאלה בשאלה נוספת, הם אינם מבינים כי דוק בכך יש למצוא את פני כשרון המקרה, בכך המצא את המפתח לפתרון התהלות ש-היומיומית שלנו ולהבין [מה ש] אמרו חז"ל „ככל וגם יוים והיו בעיניך כהרשום".

הסדר הותם בפתיחת הרלת לרבה כרי שיכנס הבית אורה יקר, אלוהו הנבוא הוא שיוחן של מקום לבשר הרת גמורה לאדם, הוא חכמש לומות המשיכה הקרובים, שבה יאיר אור החכמה לכל העולם.

הסדר הותם בפתיחת הרלת לרבה כרי שיכנס הבית אורה יקר, אלוהו הנבוא הוא שיוחן של מקום לבשר הרת גמורה לאדם, הוא חכמש לומות המשיכה הקרובים, שבה יאיר אור החכמה לכל העולם.

הסדר הותם בפתיחת הרלת לרבה כרי שיכנס הבית אורה יקר, אלוהו הנבוא הוא שיוחן של מקום לבשר הרת גמורה לאדם, הוא חכמש לומות המשיכה הקרובים, שבה יאיר אור החכמה לכל העולם.

הסדר הותם בפתיחת הרלת לרבה כרי שיכנס הבית אורה יקר, אלוהו הנבוא הוא שיוחן של מקום לבשר הרת גמורה לאדם, הוא חכמש לומות המשיכה הקרובים, שבה יאיר אור החכמה לכל העולם.

הסדר הותם בפתיחת הרלת לרבה כרי שיכנס הבית אורה יקר, אלוהו הנבוא הוא שיוחן של מקום לבשר הרת גמורה לאדם, הוא חכמש לומות המשיכה הקרובים, שבה יאיר אור החכמה לכל העולם.

פגישה בין הרב הראשי שליט"א ומר יוסף אלמוגי, יו"ר של הסוכנות

רבי דוד שפרבר בספרו „מכתם לדור" בראשאר, עם נופך מהמלסט